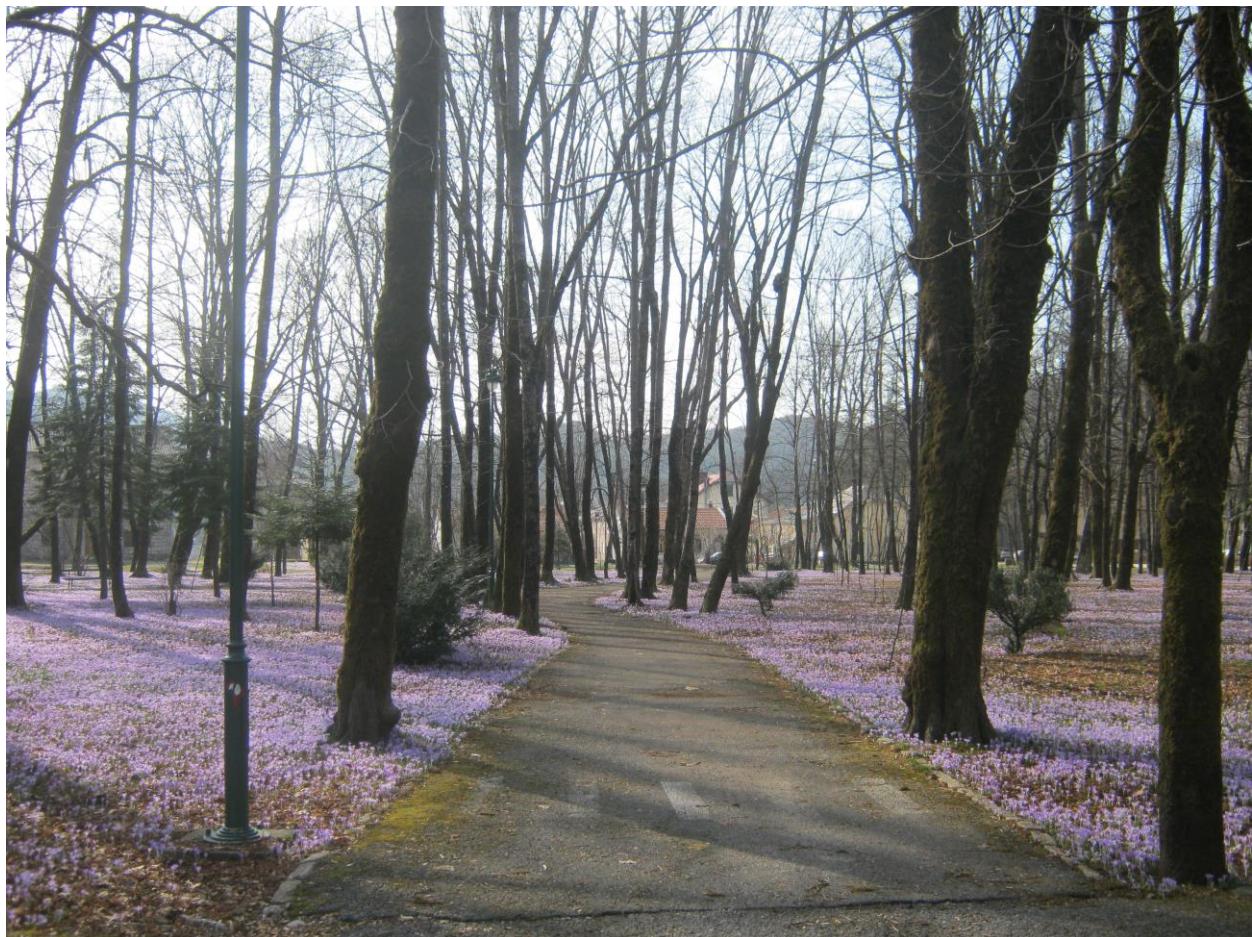

**LOKALNI PLAN
ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE
PRIJESTONICE CETINJE
2017. - 2021. GODINE**

**Crna Gora
PrijestonicaCetinje
Sekretarijat za odrzivi razvoj i infrastrukturu**

**LOKALNI PLAN ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE PRIJESTONICE
CETINJE
ZA PERIOD 2017. - 2021. GODINE**

CETINJE, MART 2017. GODINE

Na osnovu člana 13, 17 i 18. Zakona o životnoj sredini („Sl.list Crne Gore“, br. 48/08, 40/10, 40/11, i 27/14) i člana 87 i 90 Statuta Prijestonice Cetinje („Službeni list CG-opštinski propisi“ br. 19/09, 37/10, 26/13, 39/14 i 12/16), Gradonačelnik Prijestonice, donosi

**ODLUKU
O IZRADI LOKALNOG PLANA ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE
PRIJESTONICE CETINJE**

Član 1

U cilju unapređenja procesa planiranja i upravljanja zaštitom životne sredine kao i poboljšanja uslova života u Prijestonici Cetinje, Gradonačelnik Prijestonice donosi odluku o izradi Lokalnog plana zaštite životne sredine.

Član 2

Lokalni plan zaštite životne sredine Prijestonice Cetinje (u daljem tekstu: Plan) će se temeljiti na međunarodnom i nacionalnom zakonodavstvu, konvencijama i drugim dokumentima iz oblasti životne sredine, prije svega na:

- Zakon o životnoj sredini (*Službeni list Crne Gore*, br. 48/08, 40/10, 40/11)
- Zakon o zaštiti prirode (*Službeni list Crne Gore* br. 48/08, 21/09, 40/11)
- Zakon o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu (*Službeni list RCG*, br. 80/05, 73/10, 40/11, 59/11)
- Zakon o procjeni uticaja na životnu sredinu (*Službeni list RCG*, br. 80/05, 40/10, 73/10, 40/11)
- Zakon o nacionalnim parkovima (*Službeni list RCG*, br. 47/91, 17/92, 27/94, 56/09, 40/11)
- Zakon o slatkovodnom ribarstvu (*Službeni list Crne Gore*, 11/07)
- Zakon o divljaci i lovstvu (*Službeni list Crne Gore*, br. 52/08, 40/11)
- Zakon o upravljanju otpadom (*Službeni list Crne Gore*, br. 64/11)
- Zakon o integrисanom sprecavanju i kontroli zagadivanja životne sredine (*Službeni list RCG*, br. 80/05)
- Zakon o zaštiti od ionizujućih zracenja i radijacionoj sigurnosti (*Sl. list Crne Gore*, br. 56/09, 58/09, 40/11)
- Zakon o vodama (*Službeni list RCG*, br. 27/07)
- Zakon o zaštiti od buke u životnoj sredini (*Službeni list RCG*, br. 45/06, 28/11)
- Zakon o komunalnim djelatnostima (*Službeni list RCG*, br. 12/95)
- Zakon o zaštiti i spašavanju (*Službeni list CG*, br. 13/2007 i 5/08)

Član 3

Plan će izraditi Radni tim koji će biti formiran posebnim Rješenjem. Izrada Plana će biti otvorena za javnost, a njegova radna verzija stavljena na uvid.

Član 4

Rok za završetak Plana je šest mjeseci od početka njegove izrade.

Član 5

Finansijska sredstva nijesu potrebna za izradu Plana.

Član 6

Ova odluka stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu CG-opštinski propisi".

Broj: 01-353/16-751
Cetinje, 11.07.2016.godine

**GRADONAČELNIK PRIJESTONICE
Aleksandar BOGDANOVIĆ**

Lokalni plan zaštite životne sredine Prijestonice Cetinje za period od 2017. do 2021. godine

Plan naručila:

Prijestonica Cetinje

Radni tim za izradu Lokalnog plana zaštite životne sredine Prijestonice Cetinje:

- mr Radojka Radulović, dipl. ing.met. - Predsjednica;
- Marija Petrić, dipl. ing. pejz. arb. - član;
- Marija Milošević, dipl.ing.grad. – član;
- Dorde Belada, spec. ist. i geo. – član;
- Sanja Kasom, dipl. pravnik član;

PREDGOVOR

Očuvanje životne sredine je relativno mlada djelatnost koja je u našoj državi poprimila široke razmjere. Ona se tretira u kontekstu zaštite i unapređenja, kao trajna obaveza društva, racionalnog i dugoročnog korišćenja prirode i uređenja šire životne sredine, kao neodvojivog djela ukupnog društvenog razvoja. Svaki dio prostora mora imati svoju odgovarajuću namjenu. To je impreativ vremena, koji nam se sve više nameće kao prateća komponenta razvoja.

Shodno prethodno navedenom izrađen je Lokalni plan zaštite životne sredine Prijestonice Cetinje za period od 2017.-2021. godine. Ovaj dokument je samo jedan od neophodnih koraka u očuvanju, zaštiti i unaprjeđenju životne sredine Prijestonice Cetinje. Očuvanjem životne sredine stvaraju se kvalitetniji i humaniji uslovi za život sadašnjih i budućih generacija.

Lokalni plan zaštite životne sredine Prijestonice Cetinje je rezultat rada tima koji je bio spremjan da svoja znanja, iskustva, ideje i vizije pretoči u konkretne akcije i tako pomogne realizaciji obaveza koje proizilaze kako iz nacionalnog, tako i iz međunarodnog pravnog okvira.

U narednom petogodišnjem periodu, Prijestonica Cetinje će realizacijom ovog Plana dati svoj doprinos kako na lokalnom tako i na globalnom očuvanju životne sredine.

Najiskrenije zahvaljujemo svima koji su dali doprinos u izradi ovog dokumenta.

GRADONAČELNIK

ALEKSANDAR BOGDANOVIĆ

SADRŽAJ:

Zakonodavstvo EU u oblasti životne sredine.....	8
Važeći zakoni Države Crne Gore.....	10
Deklaracija o ekološkoj državi Crnoj Gori.....	14
Ustav Crne Gore.....	15
Uvod.....	16
Metodologija izrade Plana.....	17
Ciljevi Plana.....	18
Istorijat Prijestonice Cetinje.....	19
Prostorno planska dokumentacija.....	22
Karakteristike prirodnih uslova.....	25
Postojeće stanje.....	31
Zaštićena prirodna dobra.....	39
Otpadne vode.....	44
Komunalni otpad.....	46
Buka.....	48
Akcioni plan zaštite životne sredine.....	48
Ekološki problemi.....	49
Akcioni Plan – Plan mjera i aktivnosti koje treba preuzeti na zaštiti životne sredine za period 2017.-2021. godine.....	50
Razvijanje svijesti stanovništva o značaju životne sredine.....	54
Zaključak.....	54

ZAKONODAVSTVO EU U OBLASTI ŽIVOTNE SREDINE

Evropska unija teži ujednačavanju kriterijuma sa zahtjevima u pogledu očuvanja i podizanja kvaliteta životne sredine. U tom cilju donijeti su, prihvaćeni i primenjuju se propisi o procjeni uticaja na životnu sredinu, kao što su: Konvencija o procjeni uticaja na životnu sredinu u prekograničnom kontekstu (ESPO, 1991.god.), Konvencija o prekograničnim efektima industrijskih udesa (Helsinki, 1992.god.), Konvencija o zaštiti i upotrebi prekograničnih vodotoka i menunarodnih jezera (Helsinki, 1992.god.) i Direktive 85/337/EEC i 97/11/EZ Saveta o procjeni uticaja odrenenih javnih i privatnih projekata na životnu sredinu.

Direktive Evropske unije 85/337/EEZ i 97/11/EZ, kojima je uspostavljen opšti okvir za zemlje članice u pitanjima procjene uticaja odrenenih javnih i privatnih projekata na životnu sredinu, čine i osnovni orijentir za urenivanje ovih pitanja i u evropskim zemljama u tranziciji, koje su sebi kao politički cilj postavile priključenje Evropskoj uniji. Na siguran i transparentan system procjene uticaja na životnu sredinu gleda se kao na jedan od bitnih faktora koji omogućuje ulaganje kapitala u osiromašene privrede zemalja post-socijalističkog svijeta.

U cilju poboljšanja učešća javnosti i obezbjedjivanja prava na pravnu zaštitu u postupku procjene uticaja na životnu sredinu, donijeta je Direktiva 2003/35/EZ od 26. maja 2003. godine kojom se mijenjaju i dopunjuju odredbe direktive Savjeta 85/337/EZ i 96/61/EZ. Ovom Direktivom uređeno je pravo na pravnu zaštitu predstavnicima zainteresovane javnosti protiv odluke nadležnog organa, odnosno pokretanja postupka revizije pred redovnim sudom ili drugim nadležnim organom, kako bi osporili materijalnopravnu ili procesnopravnu zakonitost odluka, činjenja ili nečinjenja na koje se odnose odredbe ove direktive.

Saglasno Direktivi Evropske Unije 85/337/EEZ i 97/11/EZ zakon propisuje obavezu nadležnom organu da u svim fazama postupka procjene uticaja, o planiranom projektu, odnosno aktivnosti obavijesti javnost, zainteresovanu javnost, organe i organizacije, kao i način obavještavanja.

Uputstvo 2003/4/EZ (Environmental Information Directive) o pristupu informacijama iz oblasti zaštite životne sredine; Uputstvo 91/692/EEZ o standardizovanju i racionalizaciji izveštaja o implementaciji odrenenih uputstava (Reporting Directive); Uredba 1210/90/EEZ o osnivanju Evropske agencije za životnu sredinu i Evropske mreže za informacije i osmatranje (EIONET); Uputstvo 2001/42/EZ (SEA Directive); Uputstvo 2004/35/CE (Environmental liability); Uputstvo 2003/35/EC (Public Participation Directive).

Kvalitet vazduha: Uputstvo 2008/50/EZ, Uputstvo 2004/107/EZ, Uputstvo 2001/80/EZ, Uputstvo 2001/81/EZ Odluka Komisije 2001/839/EZ Odluka 2004/224/EZ, Uputstvo 94/63/EZ, Uputstvo 1999/13/EZ, Odluka Saveta 99/296/EZ, Uredba 842/2006/EZ, Uputstvo 2006/40/EZ, Uredba 1493/2007/EZ; Uredba 304/2008/EZ, Uredba 305/2008/EZ, Uredba 306/2008/EZ, Uredba 307/2008/EZ, Uredba 308/2008/EZ; Uredba 1494/2007/EZ i Uredba 1516/2007/EZ, Odluka 2004/461/EZ, Odluka 2004/224/EZ i Odluka 97/101/EZ.

Klimatske promjene: Uredba 1497/2007/EZ, Uredba 303/2008/EZ, Uputstvo 87/2003/EZ, Odluka 2007/589/EZ, Uputstvo 280/2004/EZ, Uputstvo 2005/166/EZ.

Zaštita i upravljanje vodama: Uputstvo 2000/60/EZ; Uputstvo 91/271/EEZ; Uputstvo 2007/60/EZ; Uputstvo 98/83/EZ; Uputstvo 2006/7/EZ; Uputstvo 91/676/EEZ; Uputstvo 80/68/EEZ; Uputstvo 2006/118/EEZ); Uputstvo 91/676/EEZ; Uputstvo 2000/60/EZ; Uputstvo 91/271/EEZ; Uputstvo 2007/60/EZ, Uputstvo 2001/25/EZ, Uputstvo 2005/45/EZ, Odluka 2007/431/EZ, Uputstvo 94/57/EZ, Uputstvo 2002/84/EZ, Uputstvo 96/98/EZ, Uputstvo 2002/84/EZ.

Zaštita prirode: Uputstvo 92/43/EEZ, Uputstvo 79/409/EEZ, Uputstvo 1999/22/EZ, Uputstvo 83/129/EEZ, Uredba 3254/91/EEZ, Uredba 348/81/EEZ, Uredba 338/97/EZ, Uredba 865/2006/EZ, Uredba 1037/2007/EZ, Uputstvo Saveta 92/43/EEZ, Uputstvo Saveta 79/409/EEZ.

Upravljanje otpadom: Uputstvo 2006/12/EZ, Uputstvo 91/689/EEZ, Odluka Komisije 2000/532/EZ, Uputstvo 67/548/EEZ, Uputstvo 99/31/EZ, Uputstva iz tehničkih smjernica Bazelske konvencije o deponijama, o spaljivanju, o upravljanju posebnim tokovima otpada, za identifikaciju i upravljanje otpadnim gumama, o upravljanju baterijama i akumulatorima; za identifikaciju i upravljanje otpadnim gumama; Uputstvo 2000/76/EZ, Uputstvo 91/157, Uputstvo 75/439/EEZ, Uputstvo 2002/95/EZ, Uputstvo 2002/96/EZ, Uputstvo 2000/53/EZ, Uputstvo 91/692/EEZ Uredba 2006/1013/EZ; Uputstvo 2006/12/EZ, Odluka Komisije 2001/171/EZ, Odluka Komisije 1999/177/EZ, Odluka Komisije 97/129/EZ; Uputstvo 94/62/EZ (2004/12/EZ); Uputstvo 94/62/EZ, Odluka Komisije 2005/270/EZ, Odluka Komisije 97/622/EZ, Uputstvo 2006/12/EZ, Uputstvo 99/31/EZ, Uputstvo 96/59/EZ, Uputstvo tehničke smjernice Bazelske konvencije o PCB i PCT, Uputstvo 87/217/EEZ, Uputstvo 2002/95/EZ, Uputstvo 2002/96/EZ, Uputstvo 78/176/EEZ, Uputstvo 82/883/EEZ, Uputstvo 92/112/EEZ, Uputstvo 86/278/EEZ (Uputstvo 91/692/EEZ, Uredba 807/2003/EZ), Uredba 850/2004/EZ i odredbe Stokholmske konvencije.

Kontrola industrijskog zagđenja i upravljanje rizikom: Uputstvo 96/82/EEZ, Uputstvo 2001/80, Uputstvo 2001/81, Uredba 761/2001, Uredba 1980/2000.

Hemikalije: Uredba REACH, Uputstvo 67/548/EEZ, Uputstvo 99/45/EZ, Uputstvo 2004/42/EZ, Uredba EZ 304/2003, Uredba EZ 648/2004, Uputstvo 98/8/EZ, Uredba EZ 1896/2000, Uredba EZ 1687/2002, Uredba EZ 2032/2003, Uredba EZ 1048/2005.

Zaštita od buke: Uputstvo 2002/49/EZ.

Zaštita od jonizujućih zračenja: Uputstvo 96/29/Euratom, Uputstvo 97/43/Euratom, Uputstvo 2003/122/Euratom, Uputstvo 2006/117/Euratom, Uputstvo 90/641/Euratom, Uputstvo 89/618/Euratom, Uredba 3954/87/Euratom, Uredba 770/90/Euratom, Uredba 2219/89/EEZ, Uredba 944/89/Euratom, Uredba 737/90/EEZ, Uredba 1493/93/Euratom, Uredba

302/2005/Euratom, Preporuka 2000/473/Euratom, Preporuka 928/2001/Euratom, Preporuka 90/143/Euratom, Odluka 87/600/Euratom.

Zaštita od nejonizujućih zračenja: Preporuka Saveta 199/519/EZ (*limitation on exposure of the general public to electromagnetic fields*).

Ribarstvo: Uredba 2371/2002/EZ; Uputstvo 2006/44/EZ; Uputstvo 2006/44/EZ.

VAŽEĆI ZAKONI DRŽAVE CRNE GORE

Zakon o životnoj sredini („Sl.list CG“, broj 52/16) kojim se uređuju principi zaštite životne sredine i održivog razvoja, instrumenti i mjere zaštite životne sredine i druga pitanja od značaja za životnu sredinu. Integralnim sistemom zaštite životne sredine obezbjeđuje se cijelovito očuvanje kvaliteta životne sredine, očuvanje biološke i predione raznovrsnosti, racionalno korišćenje prirodnih dobara i energije na najpovoljniji način za životnu sredinu, kao osnovni uslov održivog razvoja. Integralno upravljanje životnom sredinom je skup povezanih i usklađenih odluka i mera kojima se ostvaruje jedinstvena zaštita životne sredine, izbjegavaju i smanjuju rizici po životnu sredinu, poboljšava i ostvaruje efikasna zaštita životne sredine. Zaštitu životne sredine, u okviru svojih prava i obaveza, obezbjeđuju: organi državne uprave, jedinice lokalne samouprave, pravna i fizička lica, nevladine organizacije, građani i udruženja građana.

Zakon o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu („Službeni list CG“, broj 80/05, 73/10, 40/11, 59/11 i 52/16) kojim se utvrđuju uslovi, način i postupak vršenja procjene uticaja određenih planova i programa na životnu sredinu (u daljem tekstu: strateška procjena), kroz integriranje principa zaštite životne sredine u postupak pripreme, usvajanja i realizacije planova i programa koji imaju značajan uticaj na životnu sredinu.

Zakona o procjeni uticaja na životnu sredinu („Sl.list RCG“, broj 80/05 i „Sl.list CG“, broj 40/10, 73/10, 40/11, 27/13 i 52/16) uređuje se postupak procjene uticaja za projekte koji mogu imati značajan uticaj na životnu sredinu, sadržaj elaborata o procjeni uticaja, učešće zainteresovanih organa i organizacija i javnosti, postupak ocjene elaborata i izdavanja saglasnosti, obavještanje o projektima koji mogu imati značajan uticaj na životnu sredinu druge države, nadzor i druga pitanja od značaja za procjenu uticaja na životnu sredinu.

Zakon o inegriranom sprečavanje i kontroli zagađivanja životne sredine („Sl. list RCG“, broj 80/2005) kojim se uređuju uslovi i postupak izdavanja integrisane dozvole za postrojenja i aktivnosti koja mogu imati negativne uticaje na zdravlje ljudi, životnu sredinu ili materijalna dobra, vrste aktivnosti i postrojenja, nadzor i druga pitanja od značaja za sprečavanje i kontrolu zagađivanja životne sredine.

Zakon o odgovornosti za štetu u životnoj sredini („Sl.list CG“, broj 27/14 i 55/16) kojim se uređuje način i postupak utvrđivanja odgovornosti za štetu u životnoj sredini, kao i primjena preventivnih mjera i mjera remedijacije radi sprječavanja i otklanjanja štete u životnoj sredini. Pravna i fizička lica koja su obavljanjem djelatnosti, odnosno vršenjem aktivnosti prouzrokovala štetu ili neposrednu opasnost od štete u životnoj sredini odgovorna su za štetu i dužna su da sprovedu mjere za sprječavanje i remedijaciju štete u skladu sa ovim zakonom.

Zakon o zaštiti prirode („Sl.list CG“, br. 54/16) kojim se uređuju uslovi i način zaštite i očuvanja prirode. Zaštita prirode sprovodi se radi: očuvanja i unaprjeđivanja biološke (genetičke, specijske, ekosistemske), geološke i predione raznovrsnosti; očuvanja i unaprjeđivanja pojedinačnih prirodnih dobara; utvrđivanja i praćenja stanja prirode; usklađivanja ljudskih aktivnosti, ekonomskih i društvenih razvojnih planova, programa i projekata sa održivim korišćenjem obnovljivih i racionalnim korišćenjem neobnovljivih prirodnih vrijednosti i resursa, radi njihovog trajnog očuvanja; sprječavanja aktivnosti sa štetnim uticajem na prirodu koje su posljedica linearne zavisnosti ekonomskog rasta i upotrebe prirodnih resursa; zaštite i očuvanja prekograničnih vrijednih djelova prirode i zaštićenih prirodnih dobara; očuvanja prirodnih svojstava zemljišta, očuvanja kvaliteta, količine i dostupnosti vode, uključujući i kvalitet morske vode. Zaštitu prirode, u okviru svojih prava i obaveza, obezbjeđuju i aktivno sprovode: organi državne uprave, organi lokalne samouprave i lokalne uprave, pravna i fizička lica, međunarodne organizacije, nevladine organizacije i građani.

Zakon o uređenju prostora i izgradnji objekata („Sl.list CG“, broj 51/08, 40/10, 34/11, 40/11, 35/13, 39/13 i 33/14) kojim se uređuje sistem uređenja prostora Crne Gore, način i uslovi izgradnje objekata, kao i druga pitanja od značaja za uređenje prostora i izgradnju objekata.

Uređenjem prostora smatra se praćenje stanja u prostoru (monitoring), utvrđivanje namjene, uslova i načina korišćenja prostora kroz izradu i donošenje planskih dokumenata, sprovođenje planskih dokumenata i uređivanje građevinskog zemljišta. Izgradnja objekata je skup radnji koji obuhvata izradu tehničke dokumentacije, izdavanje građevinske dozvole, građenje objekta i izdavanje upotrebne dozvole.

Zakon o upravljanju otpadom („Sl. list Crne Gore”, broj 64/11 i 39/16) kojim se uređuju vrste i klasifikacija otpada, planiranje, uslovi i način upravljanja otpadom i druga pitanja od značaja za upravljanje otpadom. Upravljanje otpadom je sprječavanje nastanka, smanjenje količina otpada ili ponovna upotreba otpada i sakupljanje, transport, prerada i zbrinjavanje otpada, nadzor nad tim postupcima i naknadno održavanje deponija, uključujući i aktivnosti trgovca i posrednika otpadom.

Zakon o zaštiti vazduha („Sl. list Crne Gore”, broj 25/10, 40/11 i 43/15) kojim se uređuje način praćenja kvaliteta vazduha, mjere zaštite, ocjenjivanje i poboljšanje kvaliteta vazduha, kao i planiranje i upravljanje kvalitetom vazduha. Vazduh, kao prirodna vrijednost od opšteg interesa, je dio životne sredine i ima posebnu zaštitu u Crnoj Gori.

Zakon o zaštiti od buke u životnoj sredini („Sl. list Crne Gore”, broj 28/11, 28/12, 62/13, 1/2014 i 9/15) utvrđuju se mjere za sprječavanje ili smanjivanje štetnog uticaja buke u životnoj sredini i druga pitanja od značaja za zaštitu životne sredine i zdravlja ljudi od uticaja buke.

Zakon o elektronskim komunikacijama („Sl. list Crne Gore”, broj 40/13 i 56/13) kojim se uređuje način upravljanja i korišćenja elektronskih komunikacionih mreža, uslovi i način obavljanja djelatnosti u oblasti elektronskih komunikacija, kao i druga pitanja od značaja za elektronske komunikacije. Djelatnost elektronskih komunikacija, u smislu ovog zakona, obuhvata izgradnju i/ili korišćenje i/ili održavanje i davanje na korišćenje elektronskih komunikacionih mreža i/ili elektronske komunikacione infrastrukture i povezane opreme, kao i pružanje elektronskih komunikacionih usluga.

Zakon o zaštiti od jonizujućeg zračenja i radijacionoj sigurnosti („Sl. list Crne Gore”, broj 56/09, 58/09, 40/11 i 55/16) kojim se uređuje zaštita života i zdravlja ljudi i zaštita životne sredine od štetnog djelovanja jonizujućeg zračenja, obavljanje radijacione djelatnosti, promet izvora jonizujućeg zračenja i radioaktivnih materijala, upravljanje radioaktivnim otpadom, postupanje u slučaju radijacionog udesa, kao i druga pitanja od značaja za zaštitu od jonizujućeg zračenja i radijacionu sigurnost.

Zakon o zaštiti od nejonizujućih zračenja („Sl. list Crne Gore”, broj 35/2013) kojim se uređuje zaštita života i zdravlja ljudi, lica koja rade sa izvorima nejonizujućih zračenja ili se u procesu rada nalaze u poljima nejonizujućih zračenja i zaštita životne sredine od štetnog djelovanja nejonizujućih zračenja, uslovi za korišćenje izvora nejonizujućih zračenja i druga pitanja od značaja za zaštitu od nejonizujućih zračenja

Zakon o šumama („Sl. list Crne Gore”, broj 74/10, 40/11 i 47/15) kojim se uređuje uzgoj, zaštita, očuvanje i unaprjeđenje šuma, planiranje, način i uslovi korišćenja šuma, izgradnja i održavanje šumskih puteva, monitoring šuma, kao i druga pitanja od značaja za šume, šumsko zemljište i šumarstvo. Ovaj zakon primjenjuje se i na zaštitu, očuvanje i korišćenje šumskog drveća koje se nalazi van šume i šumskog zemljišta. Šume i šumska zemljišta, kao dobra od opšteg interesa, uživaju posebnu zaštitu, koja se ostvaruje: trajnim očuvanjem i unaprjeđivanjem šuma i šumskih zemljišta i njihovih funkcija; održivim i multifunkcionalnim gazdovanjem šumama; očuvanjem i unaprjeđivanjem biološke i pejzažne raznovrsnosti šuma, kao i kvaliteta njihove životne sredine.

Zakon o vodama („Službeni list RCG“, broj 27/07 i „Službeni list RCG“, broj 32/11, 47/11, 48/15, 52/16) kojim se uređuje pravni status i način integralnog upravljanja vodama, vodnim i priobalnim zemljištem i vodnim objektima, uslovi i način obavljanja vodne djelatnosti i druga pitanja od značaja za upravljanje vodama i vodnim dobrom. Ovaj zakon primjenjuje se na: površinske i podzemne vode i mješovite vode ušća rijeka koje se ulivaju u more, mineralne i termalne vode, vodno dobro, nalazišta vode za piće u teritorijalnom moru, vode priobalnog mora od zagadživanja s kopna.

Zakon o komunalnim djelatnostima („Službeni list RCG“, broj 55/16 i 74/16) kojim se određuju komunalne djelatnosti, uređuju uslovi i način obavljanja komunalnih djelatnosti i druga pitanja od značaja za komunalne djelatnosti.

Zakon o planinskim stazama („Sl.list CG“, broj 51/2008 i 53/2011) kojim se uređuju uslovi i način utvrđivanja mreža planinskih staza, njihovo uređenje i održavanje, klasifikacija i kategorizacija, kao i druga pitanja od značaja za korišćenje planinskih staza.

DEKLARACIJA O EKOLOŠKOJ DRŽAVI CRNOJ GORI

“Mi, poslanici Skupštine Crne Gore, svjesni smo da je zaštita identiteta prostora na kome živimo i djelujemo postala naš neodložan i pravovremeni posao.

Svjesni duga prema prirodi, izvoru našeg zdravlja i inspiraciju naše slobode i kulture, posvećujemo se njenoj zaštiti u ime sopstvenog opstanka i budućnosti potomstva.

Prihvatamo da ni jedna razlika među nama nije toliko velika koliko su velike promjene kojima je izloženo naše prirodno okruženje. Bez obzira na naša nacionalna, vjerska i druga ubjedjenja i osjećanja, znamo i prihvatamo das u dostojanstvo i svetinja ljudskog bića organski povezana sa svetinjom i čistotom prirode.

Čovjek i priroda u njemu i oko njega cijelovito su jedno u svojim dubinama i po svom smislu i naznačenju.

Stoga je oduvijek zloupotrebu čovjeka pratila zloupotrebu prirode. Zato opredjeljujući se i boreći se za dostojanstvo čovjeka pozvani smo da se borimo i za dostojanstvo prirode.

Donošenjem ove Deklaracije, Crna Gora prema prirodi uspostavlja državni odnos i poziva na mudrost sve lude da spriječe ekološku katastrofu koja nam prijeti”.

20. septembar 1991.godine
Skupština Republike Crne Gore

USTAV CRNE GORE

Životna sredina

Član 23

Svako ima pravo na zdravu životnu sredinu.

Svako ima pravo na blagovremeno i potpuno obavještavanje o stanju životne sredine, na mogućnost uticaja prilikom odlučivanja o pitanjima od značaja za životnu sredinu i na pravnu zaštitu ovih prava. Svako je, a posebno država, obavezan da čuva i unapređuje životnu sredinu.

Zaštita prirode i kulturne baštine

Član 27

Svako je dužan da čuva prirodnu i kulturnu baštinu od opšteg interesa.

Država štiti prirodnu i kulturnu baštinu.

UVOD

Problem ugroženosti i očuvanja životne sredine sve više dobija na značaju. Svjedoci smo različitih aktivnosti koje su praćene političkim odlukama na najvišim nivoima i medijskim promocijama i kampanjama za podizanje javne svijesti. Uprkos stalnim naporima problemi životne sredine su sve izraženiji i kompleksniji. Globalni pristup sagledavanja problema životne sredine je opšte prihvaćen te postoje elementi pritiska i motivacije na sve zemlje svijeta da slijede opšte odluke koje se tiču životne sredine.

Na konferenciji Ujedinjenih nacija o životnoj sredini u Rio de Ženeiru usvojena je „Agenda 21“ koja otvara globalni konsenzus i visok stepen političke saglasnosti o neodvojivosti razvoja i životne sredine i obrađuje najznačajnije globalne ekološke probleme sa kojima se čovječanstvo suočava.

Lokalna agenda 21 ima karakter strateškog programa i predstavlja plan održivog ekološkog, društvenog i ekonomskog razvoja lokalne zajednice. Primjenom lokalnih agendi definiše se jasna vizija budućnosti, gdje će lokalna zajednica prepoznati ciljeve i precizirati aktivnosti koje će realizacijom ostvariti održivi razvoj.

Na Ministarskoj konferenciji Životna sredina Evrope, održanoj 1993.godine u Lucernu, potpisani je *Ekološki akcioni program za centralnu i istočnu Evropu-EAP (Environmental Action Program)*. Osnovni cilj ovog Programa je da se pitanja zaštite životne sredine uključe u proces ekonomskog razvoja, težeći da zemlje Centralne i Istočne Evrope dostignu ekološke standarde Zapadne Evrope. Program postavlja okvir jačanja zaštite životne sredine na lokalnom nivou i realan razvoj ekonomskih racionalnih rješenja.

Zbog nagomilanih ekoloških problema i ekonomskog stanja, ovaj proces se odvija uz poteškoće u zemljama Centralne i Istočne Evrope, i pored čiljenice da EAP potencira lokalne inicijative. Sve je to navelo lokalne zajednice da pristupe sa izradom Planova jer se na lokalnom nivou mogu lakše identifikovati i primijeniti preporuke i metodologija izrade istih.

Zakonom o životnoj sredini Lokalnim planom zaštite životne sredine (u daljem tekstu: Plan) uspostavljaju se ciljevi i zadaci od značaja za zaštitu životne sredine i održivi razvoj na lokalnom nivou, isti zakon precizira da Plan donosi Skupština jedinice lokalne samouprave, a organ lokalne uprave nadležan za poslove životne sredine dužan je da Agenciji dostavi Plan u roku od mjesec dana od dana donošenja Plana.

Povod za izradu Plana pored zakonske obaveze je potreba za očuvanjem ove oblasti kako od strane građana tako i neophodno rješavanjem problematike na lokalnom nivou.

METODOLOGIJA IZRADE PLANA

U metodološkom smislu tokom izrade Lokalnog plana zaštite životne sredine Prijestonice Cetinje posebna pažnja posvećena je obilasku terena kako bi što autentičnije prikazali stanje životne sredine na prostoru Prijestonice. Prikupljanje i analiziranje važećih zakonskih propisa na međunarodnom i nacionalnom nivou, direktive protokole i dokumenta koji se tiču životne sredine. Prilikom izrade korišćena su i usvojena planska dokumetnta kao što su Lokalni akcioni plan biodiverziteta za period od 2016.-2020. godine i Lokalni plan upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom za period 2016-2020. godine.

Faze izrade plana:

Predmetni Lokalni plan rađen je u tri faze: Prednacrt Plana, Nacrt Plana i Prijedlog Plana.

U fazi Prednacrta i Nacrta Plan je bio dostupan zainteresovanim subjektima, koji su mogli da izvrše uvid i daju svoje primjedbe i sugestije na isti.

Predlog Plana će biti završen u roku od 5 dana od dana završetka javne rasprave i dostavljen Skupštini Prijestonice na usvajanje.

Lokalni plan zaštite životne sredine identifikovao je prioritetne probleme iz oblasti životne sredine u lokalnoj zajednici i dao konkretne akcije za njihovo rešavanje u određenom vremenskom okviru. Osnovni ciljevi ove metodologije su da jača izgradnju kapaciteta i podrži lokalno stanovništvo, da se efikasno i održivo odnose prema problemima u oblasti životne sredine, da pomogne i olakša javnosti procese izbora i rešavanje problema iz ove oblasti.

CILJEVI PLANA

Dugoročni cilj donošenja Lokalnog plana zaštite životne sredine je poboljšanje stanja okoline na teritoriji Prijestonice Cetinje. Prilikom izrade Plana definisani su sledeći ciljevi:

- Uočavanje prisutnih ekoloških problema;
- Rangiranje po njihovom uticaju na život i zdravlje ljudi;
- Stvaranje uslova za rešavanje uočenih ekoloških problema kao i pravnih i institucijalnih okvira za njihovo rešavanje;
- Usmjeravanje ograničenih sredstava na rešavanje najvećih ekoloških problema;
- Edukacija i uključivanje javnosti u rešavanje ekoloških problema na području Prijestonice Cetinje;
- Povećanje informisanosti i znanja o ekološkim problemima;

Planom se uspostavljaju ciljevi i zadaci od značaja za zaštitu životne sredine i održivi razvoj na lokalnom nivou.

Plan sadrži naročito:

- 1) Uslove i mјere zaštite životne sredine, kao i mјere prilagođavanja na negativne uticaje klimatskih promjena;
- 2) Subjekte za sprovođenje mјera utvrđenih Planom;
- 3) Pregled stanja pojedinih segmenata životne sredine za teritoriju lokalne samouprave;
- 4) Kratkoročne i dugoročne ciljeve zaštite životne sredine sa vizijom budućeg razvoja;
- 5) Rokove za preuzimanje mјera;
- 6) Finansijska sredstva potrebna za sprovođenje utvrđenih mјera i način obezbjeđivanja sredstava.

ISTORIJAT PRIJESTONICE CETINJE

Nastanak Cetinja, prije svega, bio je uslovjen istorijsko – političkim i društveno – ekonomskim okolnostima karakterističnim za drugu polovinu XV vijeka. Naime, osvajački pohodi Turaka primorali su tadašnjeg gospodara Zete Ivana Crnojevića da sjedište države – iz utvrđenog grada Žabljaka – premjesti na nepristupačnije podneblje. Prvo je to učinjeno 1475. godine, kada je zetski vladar svoju prijestonici preselio na Obod, nakon čega je morao ići u brda, u podnožje planine Lovćen.

Spomenik Ivanu Crnojeviću

Početkom 1482. godine, Ivan Crnojević zaustavio se na Cetinjskom polju, gdje je podigao dvor, a kroz dvije godine i manastir. Time je utemeljena nova prijestonica države, koja je dobila ime Cetinje.

U novosazidani manastir, Ivan Crnojević prenio je i sjedište Zetske mitropolije, tako da je Cetinje, pored svjetovnog, postalo i duhovni centar u kojem je Ivanov sin Đurađ Crnojević osnovao prvu državnu štampariju na slovenskom jugu – Crnojevića štampariju.

Nestankom Crnojevića kao graditelja novog duha, naredna dva vijeka bilježi stagnacija Cetinja. Grad koji bješe razapet između Venecije i Turske, često na udaru osvajača, u tim je vremenima bio izložen

teškim iskušenjima. Za trajanja tog mučnog razdoblja, stradala su i tadašnja dva najprepoznatljivija simbola grada – dvor i manastir.

No, s kraja XVII vijeka, Cetinje počinje iznova da se razvija. Preciznije, sve počinje 1697. godine, kada rodonačelnik crnogorske kraljevske dinastije Petrović – Danilo, biva izabran za Cetinjskog mitropolita. Naš veliki državnik, pjesnik i filozof, Petar II Petrović Njegoš, 1838. godine nedaleko od manastira, sazidao je novu vladarsku rezidenciju – Biljardu, a Cetinje se uvećava podizanjem novih kuća. Sve to, postepeno je ukazivalo prostoru ka urbanizaciji centra crnogorske države.

Veliki progres Cetinja, u punom značenju tog pojma, dogodio se u doba vladavine knjaza Nikole I Petrovića. Riječ je o periodu za kojeg će biti podignuto niz javnih objekata. Tako je 1864. godine izgrađeno impresivno zdanje prvog hotela - “Lokande”, a tri godine kasnije i novi knjažev dvor. Među objektima koji su sazdani u istom razdoblju, neizostavan je i nekadašnji Djevojački institut, te objekat bolnice.

Hotel Lokanda

Međunarodnim priznanjem Crne Gore, 1878.godine, Cetinje u sve većoj mjeri stiče renome i obrise prijestonice - uz sve odgovarajuće atrtribute. Kako su godine odmicali, u glavnom gradu crnogorske države bilo je sve više modernih zgrada, niz ambasada, a do 1914.godine, Cetinje doživljava

svojevrstan urbano-populacioni procvat. Iz pomenutog perioda, uostalom, datiraju i zdanja Vladinog doma, te tadašnjeg Kraljevskog pozorišta „Zetski dom“

Prvobitni izgled parka „13. Jul“

U toj epohi, na Cetinje dolaze i u njemu borave brojni intelektualci iz različitih južnoslovenskih krajeva i šire, što je predstavljalo nemjerljiv doprinos razvoju kulturno – prosvjetne, zdravstvene i drugih sfera društvenog života.

U razdoblju između dva svjetska rata, Cetinje je bilo sjedište Zetske banovine. Populacije je u tom periodu dodatno uvećana, te je, prema rezultatima popisa iz 1931. godine, grad imao 8.982 stanovnika. Uz to, gradsko područje teritorijalno je prošireno, a u istom periodu, Cetinje dobija jednu od gradevina koja je i danas karakteristična u gradskoj arhitekturi – objekat Banovine, a danas sjedište Prijestonice Cetinje.

Po završetku Drugog svjetskog rata, odlukom Skupštine Narodne Republike Crne Gore, novim glavnim gradom proglašena je Podgorica, odnosno, tadašnji Titograd. Time, sa Cetinja odlaze brojni republički organi uprave i administracije.

Tokom poslijeratnih dekada, uspostavljanjem industrijskih pogona, uz ozbiljno zanemarivanje razvoja tradicionalnih i potencijalno mogućih kulturno – prosvjetnih funkcija i turističkih kapaciteta,

grad nije uspio da stvori šire i pouzdanije osnove za brži i solidniji društveno – ekonomski prosperitet.

PROSTORNO PLANSKA DOKUMENTACIJA

U svim periodima razvoja ljudske civilizacije i gradskog načina života, od pojave prvih gradova do našeg vremena, presudan uticaj na fisionomiju i razvoj gradova imali su prostorni planovi. Planski razvoj gradova imaju dugu tradiciju.

Genetski posmatrano nastanak gradskih naselja na području današnje Crne Gore potiče iz perioda viševjekovne prošlosti. Mnogi gradovi i varoši su nastali u antička i rimska doba. Značajna urbana naselja svih gradova potiču iz perioda njihovih osnivanja. To su ujedno i njihova istorijska jezgra oko kojih se kasnije formirala gradska aglomeracija. Razvoj i nastanak Cetinja, kao relativno mладог grada, sa svojim starim istorijskim jezgrom skreće veliku pažnju na urbano i graditeljsko nasleđe, na čiju su izgradnju i razvoj uticala burna istorijska, društvena i ekomska zbivanja u zemlji. Cetinje je postalo krajem XV vijeka i kao naselje već postoji više od 500 godina, koje predstavlja čitavu istoriju jednog naroda koji je kroz razvoj grada bilježio trenutke postanka, uspona, stagnacije i padova. Cetinje predstavlja izvanredno urbano jezgro u kulturnom nasleđu crnogorskih gradova.

U eri urbanog razvoja, Cetinje predstavlja grad sa svim privlačnim činiocima društvenog identiteta, nezahvaćen urbanim razmjerama modernih metropola, i ostao je prostor fizičkog i duhovnog osvježenja. Cetinjsko polje je svojom morfologijom i položajem omogućilo, u određenim društveno-istorijskim prilikama, formiranje Cetinja.

U pogledu razvoja Cetinja, kao specifičnog istorijskog i urbanog fenomena, teško je primjenjivati uobičajne obrasce klasične istoriografije i urbanologije, jer se radi o nastanku i razvoju naselja i njegovom prerastanju u viši urbani nivo varoši grada, atipičnih karakteristika koje ga određuju kao izuzetno orginalan, autentičan primjer u razvoju jednog društva i njegove duhovne i materijalne kulture. Za razliku od srednjovjekovnih utvrđenih primorskih gradova u okruženju, Cetinje se kao naselje počelo formirati na čistom i neizgrađenom polju, bez izgrađenih odbrambenih zidova i kula, prihvatitiši koncept otvorenog grada, što je i omogućavao geomorfološki položaj cetinjskog polja.

U okviru vremenskih distanci u životu i razvoju Cetinja mogu se izdvojiti nekolike faze ili perioda:

Period od 1482 do 1860. godine. To je bio vremenski raspon od skoro četiri vijeka u kojem je grad - prijestonica ostao nerazvijeno naselje sa jedva stotinak skromnih kuća oko Manastira i dvorske rezidencije.

Period od 1860 do 1914. koji je predstavljao fazu transformacije naselja u organizovanu urbanu strukturu, do svih elemenata fizičke i duhovne nadgradnje. To je bio period društvenog i kulturnog prosperiteta tzv. zlatno doba u razvoju grada, koje je trajalo sve do početka prvog Svjetskog rata. Cetinje je tada bio centar sa političkim, sudskim i administrativnim ustrojstvom, središte pismenosti, trgovine, zanatstva, ugostiteljstva i dr. To je vrijeme kada započinje njegova nova funkcija, drugačiji način izgradnje, demografski rast i odvajanje od njegove okoline i sa novim kretanjima i suštinom života. Iz ovog perioda datira i jedan vrlo značajan plan Cetinja za rekonstrukciju izgleda i veličine

naselja, koje nam je ostavio Spiridon Gopčević u svojoj knjizi o Crnoj Gori¹. Ovaj kao i druge planske skice² koje će uslijediti u narednom periodu nijesu bili razvojni planovi, već planovi koji su prikazivali postojeće snimljeno stanje Cetinja u određenom periodu.

Međuratni period od 1918 do 1941. godine ili period između dva Svjetska rata, označavao je vrijeme relativne konsolidacije prilika sa već uočljivim simptomima opšte krize društva i ispoljene stagnacije u fizičkom i kulturnom razvoju grada. Urbano gradsko tkivo nastavilo se razvijati proširenjem započete mreže i sa određenim interpolacijama u naslijeđenom jezgru. Period između dva poslednja rata proći će bez značajnih urbanističkih intervencija. U ovoj urbano-arhitektonskoj fazi nastala je „Nova Varoš“, kada se grad odstupajući od tradicije razvija u polju nezavisno od istorijskog nukleusa Manastira i Biljarde. Ulice uokvirene nizovima kuća, sazdane u blokove, predstavljaju kompaktnu ortogonalnu strukturu koja se elastično razvija po konturi polja. Jasno se izdvaja urbanizovana zona grada od pejzaža Donjeg Polja i Grude s jedne strane, i livada i njiva Donjeg Kraja i Humaca s druge strane. U ovoj fazi donesen je plan Cetinja iz 1931. godine koji će predstavljati samo osnovni vodič grada sa uprošćenom šemom gradskih ulica. Dakle, to nije bio razvojni plan, kao ni planovi iz predhodne faze i svakako da nije mogao poslužiti za detaljnije planiranje prostora.

Cetinje je usvojilo prvi posleratni urbanistički plan 1957. godine, da bi deceniju kasnije usvojio i prvi Generalni urbanistički plan grada (1967). To je bilo vrijeme kada su se Generalnim planom dale smjernice za izradu Detaljnih urbanističkih planova, pa je već 1971. godine donešen DUP Cetinje-Centar (Istorijsko jezgro), a tri godine kasnije i DUP Aerodrom-Donji Kraj (1974). Ubrzo nakon katastrofalnog zemljotresa koji je pogodio Crnu Goru 1979. godine, nastupa period revizije ukupne prostorno planske dokumentacije počevši od proglašenja Prostornog plana Republike Crne Gore koji je nastao objedinjavanjem dva regionalna prostorna plana „Južnog Jadran“ i „Sjeverne Crne Gore“.

Devedesete godine XX vijeka (1990) do danas predstavljaju period nove faze planskog razvoja Cetinja, iako će i ona imati periode stagnacije i pada. Taj period označava vrijeme sa već uočljivim simptomima opšte krize društva i ispoljene stagnacije u fizičkom i kulturnom razvoju grada. Dakle, to je bilo vrijeme golemih preobrazaja i iskušenja i istovremeno traženje novih puteva razvoja u podizanju proizvodne baze privrednog razvijanja. Početak devedesetih godina za cetinjsku privrodu je poguban jer joj sankcije uvedene SR Jugoslaviji i politička dešavanja nanose nevjerojatnu, a nažalost i nepovratnu štetu. Sa gašenjem industrijske proizvodnje, Cetinje ostaje bez ekonomskog podstrekha za dalji razvoj upravo zato što su u prethodnom periodu, sve snage bile usmjerene na omogućavanje prosperiteta industrije.

Početak 90-tih godina XX vijeka sa druge strane predstavlja vrijeme kada su donešeni prvi krovni planovi grada Cetinja, a to su bili Prostorni plan Opštine Cetinje (1992) i Generlani urbanistički plan Cetinja (1990). Planovi donesi u ovom periodu predstavljaju dokumenta grada Cetinja za duži vremenski period, na osnovu kojih će se punih skoro 25 godina uz određene izmjene i dopune

¹ Gopčevitch, Montenegro und die Montenegriner, Leipzig 1877)

² (1901-M.Pavlović, 1917-L.Levin Obet)

planske dokumentacije koristiti smjernice i inputi razvoja grada. Daljim razvojem grada prema periferiji nastala je težnja ka spajanju i postepenoj urbanizaciji kroz unošenje elemenata gradskog života u okolna doskorašnja seoska naselja (Gruda, Donje Polje, Donji Kraj, Bajice, Humci i dr.), koja već danas imaju funkciju, a donekle i fizionomiju predgrađa. Takva tendencija razvoja grada nametala je potrebu relokacije odgovarajućih funkcija, bolje reći formiranje sasvim novih u skladu sa imperativnim potrebama naknadno izgrađenog prostora. To je vrijeme kada je nastao odnosno kada je donešen najveći broj prostorno planskih dokumenata grada Cetinja.

Prostorno urbanistički plan Prijestonice Cetinje (PUP), je plan najvećeg reda Lokalne samouprave, kojim se utvrđuje dugoročna strategija razvoja grada, dugoročna politika urbanizacije gradskog i prigradskog područja, kao i koncepcija i planska rješenja za organizaciju, izgradnju, uređivanje i korišćenje prostora. PUP Cetinja obuhvata cijelokupnu teritoriju Prijestonice Cetinje, ukupne površine 910 km².

Za period od 2008 do 2016. godine Cetinje je pored krovnog plana Prijestonice-Prostorno urbanističkog plana, usvojilo i 11 (jedanaest) Detaljnih urbanističkih planova užeg gradskog područja.

Za planska dokumenta radila se strateška procjena uticaja na životnu sredinu (SPU) jer je postojala mogućnost da njihova realizacija izazove posledice po životnu sredinu.

Strateška procjena uticaja na životnu sredinu jeste vrednovanje potencijalno značajnih uticaja planova i programa na životnu sredinu i određivanje mjera prevencije, minimizacije, ublažavanja, remedijacije ili kompenzacije štetnih uticaja na životnu sredinu i zdravlje ljudi.

Primenom SPU u planiranju, otvara se prostor za sagledavanje nastalih promena u prostoru i uvažavanje potreba predmetne sredine. U okviru nje se sve planom predvidene aktivnosti kritički razmatraju sa stanovišta uticaja na životnu sredinu i elemente održivog razvoja, nakon čega se donosi odluka da li će se pristupiti realizaciji plana i pod kojim uslovima, ili će se odustati od planiranih aktivnosti.

Planiranje podrazumeva razvoj, a strategija održivog razvoja zahteva zaštitu životne sredine. U tom kontekstu, strateška procjena uticaja predstavlja nezaobilazan instrument koji je u funkciji realizacije ciljeva održivog razvoja. SPU integriše socijalno-ekonomski i bio-fizičke segmente životne sredine, povezuje, analizira i procjenjuje aktivnosti razlicitih interesnih sfera i usmjerava politiku, plan ili program ka rešenjima koja su, prije svega, od interesa za životnu sredinu. To je instrument koji pomaže da se prilikom donošenja odluka u prostornom planiranju integriru ciljevi i principi održivog razvoja, uvažavajući pri tome potrebu da se izbjegnu ili ograniče negativni uticaji na životnu sredinu, na zdravlje i društveno-ekonomski status stanovništva.

Procjena uticaja na životnu sredinu je preventivna mjera zaštite životne sredine zasnovana na izradi Elaborata i sproveđenje konsultacija uz učešće javnosti sa ciljem da se prikupe podaci i predvide štetni uticaji određenih projekata na životnu sredinu.

Kao i kod strateške procjene, i za procjenu uticaja na životnu sredinu u Crnoj Gori je razvijen odgovarajući zakonski okvir i procedure.

KARAKTERISTIKE PRIRODNIH USLOVA

Opšti fizičko – geografski podaci

Prijestonica Cetinje se nalazi na nadmorskoj visini od 670 m i prostire se na brdsko planinskom prostoru podlovćenske Crne Gore. Obuhvata prostor od Skadarskog jezera do Pustog Lisca i od Lovćena i Boke kotorske do Garča.

Ukupna dužina granice Prijestonice iznosi 186 km, od kojih je 11 km duž Skadarskog jezera. Prijestonica Cetinje se graniči sa opština: Kotor (40 km), Nikšić (46 km), Danilovgrad (15 km), Podgorica (46 km), Bar (26 km) i Budva (13 km). Površina Prijestonice iznosi 910 km² i zauzima 6,6% teritorije Crne Gore. Kopneni dio Prijestonice prostire se na 878,8 km², a površina Skadarskog jezera i Rijeke Crnojevića obuhvata 22,7 km². Na teritoriji Prijestonice Cetinje nalaze se 2 gradska naselja (Cetinje i Rijeka Crnojevića) i 92 ruralna naselja.

Teritorija Prijestonice

Klima

Prijestonica Cetinje ima umjerenou kontinentalnu klimu sa prosječnom godišnjom temperaturom od 11°C i godišnjom amplitudom od 20,1°C. Cetinje spada u najkišovitije gradove Evrope sa oko 4.000 mm vodenog taloga godišnje. Međutim, pored velikih padavina ovo područje je bez površinskih vodotokova i sa rijetkim izvorima, što je posljedica kraške konfiguracije i geološkog sastava terena.

Hidrološke karakteristike

Osnovna hidrološka karakteristika teritorije Prijestonice Cetinje jeste da sa nje skoro da nema površinskog, već podzemnog oticanja. To je zato što je skoro uvek, i u toku najjačih padavina, propusna moć zemljšnog pokrivača i krečnjačke padine veća od priliva voda. Do kraćeg zadržavanja voda dolazi samo u rijetkim depresijama prekrivenim manje propusnim slojevima, koje se nalaze u Donjem polju, Njeguškom polju, u Dobrskom selu i još u nekim manjim vrtačama. Duboka i jako razvijena karstifikacija i niski obodi površi doveli su do potpune bezvodnosti ovih terena, jer se sve vode dreniraju ka Skadarskom jezeru i moru, a otiču razgranatim sistemom ponora, kaverni, galerija i pravih podzemnih vodotokova. Kao posljedica ovakve osobenosti tla, javlja se hidrografska nelogičnost da na čitavom Starocrnogorskem kršu nema stalnog vodotoka niti izvora značajnije izdašnosti, iako su padavine izuzetno visoke. Jedini vodni tokovi na cetinjskom području se pojavljuju obodom Skadraskog jezera i to su Rijeka Crnojevića, Karuč, Bazagurska matica, Biševina, Šegrtnica i Mala Morača, te Karatuna - otoka Malog blata. Za sve vode Prijestonice Cetinje zna se da pripadaju Jadranskom slivu. Detaljniji podaci o prvcima podzemnog oticanja nijesu raspoloživi, jer područje još nije dovoljno istraženo, ali se mogu prihvati sledeće orijentacione postavke:

- slivu rijeke Zete pripada sjeveroistočni dio (preko izvora Oraška jama - Čevo i dr.),
- ka Skadarskom jezeru se dreniraju: prostor Lješev Stub - Štitari - Kosijeri - Meterizi - Drušići prije svega na izvore Karuč i Grab, Cetinje sa okolinom (Dubovik, Bjeloši, Gornji Ceklin) preko izvora Obodska rijeka - Rijeka Crnojevića, Obzovica, Prekornica i okolni prostor, preko izvora Podgorska vrela - okolne padine sa direktnim oticanjem,
- prema Kotorskom zalivu, na vrela Ljuta, Škurda, estavelu Gurdic, kao i na vruļje otiču vode sa zapadnog dijela Prijestonice, od Trešnjeva do iznad Bjeloša (masiv Lovćena, Njeguši i dr.),
- prema Budvi i Grblju otiču manje površine južne padine Lovćena. Za tačno razgraničavanje ovih užih slivova tj. utvrđivanje hidrogeoloških vododjelnica potrebni su obimni istražni radovi, počev od detaljnijeg kartiranja do ispitivanja podzemnih veza sa traserima, itd. Složena hidrogeologija cetinjskog područja dovela je i do toga da su ovo, u hidrološkom smislu, najmanje definisani slivovi u Crnoj Gori.

Postojanje Cetinjske rijeke je prema istorijskim zapisima i ostacima vodnih objekata postojala prije više stotina godina. Geološka struktura terena se poklapa da se podzemne vode ispod Cetinja ne mogu spustiti dublje od 180 metara. Poplave Cetinjskog polja, dok je tekla Cetinjska rijeka, nijesu

zabilježene. Zabelježena je velika poplava 1910. godine i najnovija, vjerovatno najveća, iz 1986.godine, pošto se takva koincidencija padavina, prema analizama, javlja jedan put u 150 godina.

Kulturno-istorijsko nasljeđe i kulturna dobra u Prijestonici Cetinje

Prijestonica Cetinje poznata je po bogatom kulturno-istorijskom naslijeđu. Na teritoriji Prijestonice nalaze se brojne institucije kulture (Centralna narodna biblioteka „Đurđe Crnojević“, Državni arhiv Crne Gore, Narodni Muzej Crne Gore, Uprava za zaštitu kulturnih dobara, Centar za konzervaciju kulturnih dobara, Ministarstvo kulture, Biblioteka „Njegoš,” Centralna biblioteka, KUD „Njegoš” i druge organizacije i udruženja koja se bave kulturnom djelatnošću).

Kulturni program Prijestonice sadrži brojna kulturna dešavanja i manifestacije. Najznačajniji objekti u kojima se održavaju kultune manifestacije su Kraljevsko pozorište „Zetski dom“ i Ljetnja pozornica. Ljetnja pozornica se nalazi ispod Orlovnog krša, koja rješenjem scene i gledališta, podsjeća na antičke amfiteatre. Služi za održavanje predstava, koncerata i drugih kulturnih događaja i kapaciteta je oko 1.500 mesta.

Ljetnja pozornica

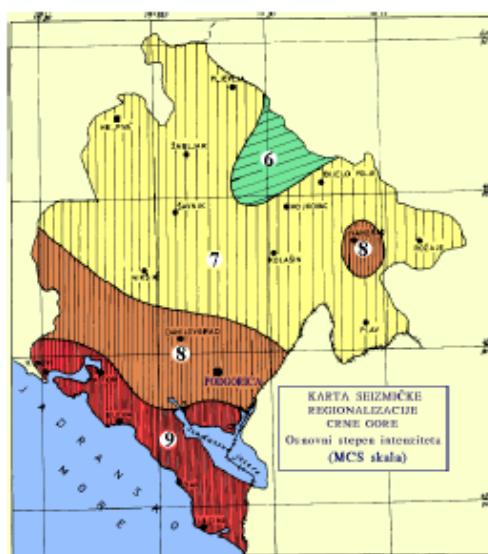
Na području Prijestonice Cetinje, nalaze se značajani segmenti crnogorske kulturne baštine, koji posjeduju status kulturno dobro. Status kulturnog dobra ima 115 kulturnih dobara, od toga, u

Istorijском jezgru Cetinja 37, u zaštićenoj okolini Istorijskog jezgra 4, na teritoriji gradske zone nalazi se još 7, dok se na ostaloj teritoriji Prijestonice Cetinje nalazi 67 kulturnih dobara.

Seizmotektonske karakteristike

Teritorija Prijestonice Cetinje se prema karti seizmičke rejonizacije Crne Gore nalazi u zoni osmog stepena MCS skale. Širi region Prijestonice Cetinje, odlikuje relativno duboka seizmoaktivna struktura. Nivo seizmičkog hazarda uslovljen je prisustvom lokalnih autohtonih zona Skadarskog jezera i Podgorice i nekoliko žarišta u primorskom regionu.

Nivo očekivanih seizmičkih dejstava je prilično visok. Očekivane maksimalne magnitude zemljotresa na ovom prostoru su u zonama koje imaju seismogeni potencijal od 5.4 na sjeverozapadnom dijelu trase, do 6.5 jedinica Rihterove skale u jugozapadnom dijelu. Na osnovu analize, može se generalno zaključiti da je ovo područje u zoni relativno visokog nivoa seizmičke opasnosti.

Na karti seizmičke rejonizacije Crne Gore prikazana je karta seizmičkog hazarda (očekivano maksimalno horizontalno ubrzanje tla u djelovima sile teže, u okviru povratnog perioda vremena od 100 godina, sa parametrom očekivanog maksimalnog ubrzanja tla i sa vjerovatnoćom od 70% neprevazilaženja događaja). Podaci ukazuju na vrlo izraženu seizmičku aktivnost prostora Crnogorskog primorja. Ta aktivnost je genetski vezana ne samo za evoluciju različitih struktura, već i za fizička svojstva geoloških sredina, odnosno položaje dubokih razloma.

Pedološke karakteristike

Teritorija Prijestonice Cetinje pripada starocrnogorskoj kraškoj zaravni. Zaravan čine planinske mase Lovćena, Orjena i drugih primorskih vijenaca, zatim plato Stare Crne Gore i Rudina, koji se pruža od Primorskog lanca do klanca Duge i do Zetske ravnice i Nikšićkog polja. Najveći dio Prijestonice obuhvata Katunska kraška zaravan koja se prema istoku Riječkom nahijom spušta ka Skadarskom

jezeru i Zetskoj ravnici. Ove oblasti su od mora odvojene planinskim masivom Lovćena. Na sjeveroistoku su od duboke doline Zete odvojene masivom Garča. Izuzimajući manji dio prostora na jugu, uz Skadarsko jezero, ostali dio područja Prijestonice Cetinje predstavlja ustalasani holokarst ("ljuti krš") Katunske nahijs sa prosječnom nadmorskom visinom od 800 – 1.000 m. Njeguško i Cetinjsko polje su jedine veće površine sa ravnim terenom. U geološko - pedološkom sastavu terena preovlađuju krečnjaci, pa su oblici reljefa u znatnoj mjeri posljedica erozije, pri čemu su nastale spoljne forme reljefa: polja, uvale, vrtače i škape, stvarajući neraščlanjeni prostor sa oskudnim talogom zemljишta. Na istom prostoru nastali su i podzemni oblici reljefa, pećine, jame i ponori, preko kojih podzemnim tokovima otiču vode ovog područja.

Geološke karakteristike

Područje Prijestonice Cetinje i šire primorska zona Crne Gore pripada krajnje južnim spoljašnjim Dinaridima. Geološka struktura Prijestonice Cetinje sastoji se od sljedećih tipova: paleozojskih, mezozojskih i kenozojskih, sa svim prelaznim i posebnim karakteristikama. Po vremenu nastanka najstarije stijene Ladinski kat (vulkanogena - sedimentna serija) prostiru se ivicom Donjeg Polja i javljaju se u obliku tufova i rožnaca. Gornji trijas (dolomiti i dolomitski krečnjaci) prostiru se u antiklinalnim djelovima područja u oblasti Lovćena, Cetinja i Rijeke Crnojevića. Stijene starosti srednje i gornje jure javljaju se u obliku veoma moćnih krečnjaka (debljine 700 m), u zonama Njeguša, Krsca, Polja, itd. Kvartarne tvorevine veoma različite po genetskom nastanku daju sedimente veoma različitog položaja i sastava. Glacio-fluvijalne naslage ispunjavaju vrtače Blatišta (Ivanova Korita), Polja (Njeguši), Polja (Cetinje), predstavljene su kompleksima glina, šljunkova, pijeskova i drobine uz pojavu konglomerata sa kavernama i rupama značajnih dimenzija (Cetinjsko polje). Glacijalni sedimenti zastupljeni su na većim visinama (Ivanova Korita i Njeguši) u obliku pijeskova, šljunkova sa većim krečnjačkim blokovima nepravilno raspoređenim. Crvenica nastala kao produkt (ostatak) raspadanja krečnjaka, po sastavu ilovača i glina orašaste i graškaste strukture debljine do 10 cm ispunjavaju dna manjih vrtača Ivanovih korita, Aleksin Do, Popov Do, Šošinu dolinu, Crvenu Rupu, itd. Deluvijalni sedimenti rasprostranjeni su u zoni Njeguša i predstavljaju drobine i osoline. Aluvijalni sedimenti pijeskovi i šljunkovi rasprostranjeni su u zoni Rijeke Crnojevića. Koluvijalni sedimenti obrazuju sipare i zastupljeni su u zoni Štirovnika i Igrista.

Rudarstvo i energetika

Na teritoriji Prijestonice Cetinje, utvrđena su sljedeća ležišta mineralnih sirovina:

- Istražno-eksploatacioni prostor pojave nemetalične mineralne sirovine arhitektonsko-građevinskog (ukrasnog) kamena "Brankov krš". Na bazi izvršene procjene, uzimajući u obzir površinu prostora i morfološke karakteristike, potencijalne geološke rezerve arhitektonsko-građevinskog (ukrasnog) kamena procijenjene su na oko 500.000 m³ čvrste stijenske mase.
- Istražno-eksploatacioni prostor pojave nemetalične mineralne sirovine tehničko- građevinskog kamena "Presjeka"-Gornji Ulići. Na bazi izvršene procjene na prostoru pojave tehničko-građevinskog kamena "Presjeka", uzimajući u obzir površinu prostora i morfološke karakteristike, potencijalne geološke rezerve procijenjene su na 5.000.000 m³ čvrste stijenske mase.

- Ležište nemetalične mineralne sirovine bijelih boksita "Poljane". Ležište bijelih boksita „Poljane" pripada boksonosnom području Bijelih poljana (Katunska nacija) čiji centar predstavlja staro i napušteno rudarsko naselje Bijele Poljane. Područje predstavlja, relativno uzana zona pojave i ležišta kompleksnih ruda bijelih boksita i boksitičnih glina, koja ima pravac pružanja, približno, sjever-jug i površinu od oko 14 km².
- Ležište nemetalične mineralne sirovine bijelih boksita "Ravna aluga" predstavljeno je sa dva lokaliteta, koji su ranije smatrani za posebna ležišta. To su lokaliteti Studenac i Paprati za koji je uraden Elaborat o rezervama. Prema podacima iz tog Elaborata, ležište „Ravna aluga" zahvata površinu od 30 ha. Ukupne istražene rezerve su 1.161.000 tona, od čega su bilansne 50.000 tona, a rezerve kvalitetnijeg vatrostalnog boksita 1.500, odnosno, 11.000 tona. Perspektivne rezerve bijelih boksita Cz kategorije u ležištu „Ravna aluga", po proračunu iz 1984. godine iznose oko 630.000 tona, od čega je bijelih vatrostalnih varijeteta i plavih vatrostalnih boksita ukupno 10.000 tona.
- Ležište nemetalične mineralne sirovine bijelih boksita „Lazine", sa procijenjenim rezervama bijelih boksita Cz kategorije u ležištu „Lazine" na 371.000 tona, sa ukupnim udjelom bijelog i plavog vatrostalnog boksita do 20.000 tona.
- Ležište nemetalične mineralne sirovine bijelih boksita „Trebovinski pod", ukupne bilansne rezerve svih varijeteta (bijeli vatrostalni, plavi vatrostalni i bijeli željezoviti) iznose 105.000 tona. Vanbilasne rezerve (varijeteti: plavi željezoviti i crveni) iznose 120 000 tona. Ukupne geološke rezerve iznose 225.000 tona.
- Pojava arhitektonsko-građevinskog (ukrasnog) kamena "Vrela" gdje je izvršen orijentacioni proračun perspektivnih rezervi, s tim što je zbog dubine karstifikacije dobijena zapremina mase svedena na trećinu. Na taj način proračunate perspektivne rezerve pojave AGK „Vrela" bile bi oko 2.000.000 m³ čvrste stijenske mase.

POSTOJEĆE STANJE

Stanovništvo

Stanovništvo predstavlja osnovi faktor razvoja jedinica lokalne samouprave, posebno sa aspekta brojnosti stanovništva i njegove strukture (starosne, polne, obrazovne, kvalifikacione i sl). U velikoj mjeri na razvoj stanovništva uticala su kretanja stanovništva, koja su u posljednjih dvadesetak godina prouzrokovana ekonomskim i društvenim promjenama.

- Kretanje stanovništva i domaćinstava (1971-2011)¹

	1971	1981	1991	2003	2011
Stanovništvo	22.024	20.213	20.171	18.482	16.657
Domaćinstva	6.102	6.086	6.139	5.865	5.747

¹ Izvor: Monstat

Prema podacima popisa iz 2011. godine ukupan broj stanovnika na teritoriji Prijestonice iznosi 16.657, što čini 2,7% ukupne populacije Crne Gore. Gustina naseljenosti iznosi 18,3 stanovnika/km², što Prijestonicu svrstava u grupu lokalnih samouprava sa najmanjom gustom naseljenosti. Ukupan broj domaćinstava prema popisu 2011. godine je iznosio 5.747.

Osnovni demografski podaci

	2003	2011
Broj stanovnika	18.482	16.657
Gustina naseljenosti (st/km ²)	20,0	18,3
Polna struktura stanovništva		
Muško	8.879	8.031
Žensko	9.603	8.626
Broj domaćinstava	5.865	5.747

Kao i kod promjena demografske veličine i kod ovog parametra javljale su se dvije tendencije koje se različito i suprotno odvijaju. Sa jedne strane u gradskom naselju Prijestonice se do 2003. godine povećavala gustina naseljenosti nakon čega se smanjuje, a sa druge strane u seoskim naseljima ona se uglavnom konstantno smanjivala. Sa demografskim pražnjnjem seoskih naselja pod uticajem

migracija i padom nataliteta, smanjivala se i gustina naseljenosti u tom području. U isto vrijeme povećavao se do 2003. godine broj stanovnika u gradskom području, prvenstveno zbog doseljavanja novog stanovništva sa seoskog područja, što je za rezultat imalo i povećanje gustine naseljenosti. Na razlike u gustoma naseljenosti utiče nesrazmjeran odnos površine naselja i broja stanovnika u njima. Isto tako na malu gустину naseljenosti neke teritorijalne jedinice (naselja) može uticati i veliki dio teritorije u njem sastavu koji je nepogodan za naseljavanje (stjenoviti predjeli) ili veći kompleksi poljoprivrednog ili šumskog zemljišta, a da je pritom u samom naselju velika gустина naseljenosti.

Privreda

Izuzetno loša ekomska situacija i sankcije koje su bile na snazi tokom devedesetih godina, kao i akumulirani problemi u privredi iz prethodnog perioda, doprinjeli su nezadovoljavajućem stanju ekonomije u Prijestonici. Tokom ovog perioda, a i kasnije tokom perioda tranzicije, privredna struktura Prijestonice se značajno promijenila i to u korist uslužne djelatnosti. Postojeći ekomski potencijali su okrenuti najvećim djelom ka zadovoljavanju sopstvenih, lokalnih potreba i nijesu orijentisani u velikoj mjeri na izvozna tržišta. Ipak u posljednjoj deceniji, na nivou privrede Crne Gore zabilježen je rast, koji se ogleda kroz rast bruto domaćeg proizvoda, priliv stranih investicija, itd.

Poljoprivreda

Značaj poljoprivrede na nekom području ne ogleda se samo u njenoj ekomskoj vrijednosti, već se sagledava uporedo sa drugim koristima koje ona donosi. To se prije svega odnosi na nezamjenljivu ulogu poljoprivrede u održavanju ruralnih područja, gazdovanju prirodnim resursima na održiv način, zatim podrška razvoju drugih djelatnosti (turizma, preradivačke industrije, vezanih grana ekonomije – proizvodnja opreme i ambalaže, transport, usluge), kao i doprinos očuvanju kulturne i prirodne baštine na selu i sl.

Na području Prijestonice poljoprivredna proizvodnja i ako skromna i izrazito ekstenzivna, ona je osnovna djelatnost većine seoskog stanovništva, a često jedini izvor prihoda.

Poslednje dvije decenije, uslijed izraženih ekomskih i tranzicionih promjena, propadanja brojnih industrijskih kapaciteta i slabe mogućnosti zapošljavanja u drugim sektorima, poljoprivreda ima ulogu socijalnog stabilizatora, naročito razni vidovi preradivačkog sektora u poljoprivredi koji predstavljaju značajnu privrednu djelatnost. Na veličinu, obim i strukturu poljoprivredne proizvodnje presudan uticaj imaju raspoloživi poljoprivredni resursi, u prvom redu raspoloživo i korišćeno poljoprivredno zemljište, zatim struktura i zastupljenost poljoprivrednog stanovništva i gospodinstava, preradivački kapaciteti i sl.

Poljoprivredno zemljište na teritoriji Prijestonice zahvata površinu od 91000 ha primarna poljoprivreda je relativno skromna i dominantan ekstenzivnog karaktera. Skromnom obimu poljoprivrede u najvećoj mjeri doprinosi konfiguracija terena te obim i struktura raspoloživog poljoprivrednog zemljišta. Na ovom relativno malom prostoru smjenjuju se raznovrsni reljefni oblici sa strmim i stjenovitim planinskim padinama, krševitim površima, kraškim poljima, plodnim

uvalama, brojnim škrapama, jamama i dubokim vrtacama, što sve zajedno daje vrlo specifikan izgled krajolika.

Raspoložive poljoprivredne površine na teritoriji Cetinja, prema statističkim podacima, zauzimaju 19267 ha, odnosno 21,2% teritorije. U strukturi poljoprivrednih površina dominiraju pašnjaci i livade (96%) dok oranice, bašte, voćnjaci i vinogradi čine svega 3,3% ukupnih poljoprivrednih površina, pri čemu ravni tereni čine svega 1,4%.

Glavne ravne poljoprivredne površine smještene su u kraškim poljima, kao što je Cetinjsko i Njeguško i dio teritorije oko Skadarskog jezera, gdje su locirana i šire se naselja. Manje i usitnjene obradive površine smještene su u uvalama, vrtačama i dolovima, izdvojena na podzidama. Prostori pašnjaka izdvojeni su na visokim katunima i plavnom Cetinjskom polju.

Turizam

Prijestonica Cetinje se nalazi u središtu države i kulturno-istorijski je centar Crne Gore, tako da ima veliki potencijal za razvoj turizma: povoljan geografski položaj kulturno-istorijske vrijednosti, povoljne klimatske uslove (posebno ljeti), prirodne vrijednosti (dva Nacionalna parka kao najznačajnije), pejzažne karakteristike, biodiverzitet, lovstvo i sportski ribolov, manifestacije, prirodne mogućnosti za različite sportove i rekreatiju (planinarenje, mountainbiking, birdwatching, fotosafari, ronjenje, veslanje, paraglajding, panoramski letovi lakim letilicama, biatlon, triatlon i dr.) i socijalni infrastrukturu u funkciji turizma (objekti i manifestacije kulture i zabave).

Na osnovu dostupnih podataka, u Prijestonici Cetinje je registrovano 805 ležaja, u objektima koji su građeni od sedamdesetih godina 20. vijeka (hotel "Grand"), pa sve do novije gradnje (hotel Sport IN i drugi).

UN park ispred hotela Sport IN

Zanemarljiv je broj domaćinstava koja pružaju usluge smještaja turistima. Za sadašnje smještajne kapacitete po broju, strukturi i kvalitetu može se reci da zadovoljavaju aktuelne turističke aktivnosti koje su pretežno usmjerene na tranzitni i izletnički turizam, mada se čini da je njihova osnovna aktivnost pružanje usluga ishrane, točenja pića i organizacija proslava.

Ima gostiju koji u ljetnjem periodu pod šatorima, neorganizovano i nekontrolisano, borave na ovom prostoru (pecaroši, ljubitelji prirode i planinari), ali je obim ovakvog kampovanja mali.

U 2015. godini Prijestoniku je posjetilo 118.879 izletnika. Cifra se odnosi na grupne posjete. Individualci nijesu uračunati (između 10-15%). U prvoj polovini 2016. godine, Prijestoniku je posjetilo 40.720 izletnika. Cifra se odnosi na grupne posjete. Individualci nijesu uračunati (između 10-15%). U prvoj polovini 2016. godine broj ostvarenih noćenja iznosi je 21.863 u Prijestonici.

Saobraćajna infrastruktura

U skladu sa razvojem područja Prijestonice Cetinje, dinamikom privrednog razvoja, planiranim infrastrukturom, populacionim razvojem radi obezbijedenja saobraćajnih uslova za demografski oporavak na osnovu održivog ekonomskog, socijalnog i kulturnog razvoja, planiran je i razvoj elemenata transportnog sistema tako da se zadovolje zahtjevi koji će se postaviti pred transportni sistem područja. Saobraćajnu mrežu u obuhvatu formiraju postojeće saobraćajnice koje su u funkciji namjene, integralnog i održivog razvoja područja.

U skladu sa koncepcijom ekonomskog razvoja Prijestonice, užem gradskom području omogućena je sigurna i funkcionalna saobraćajna povezanost sa ostalim lokalnim putevima i saobraćajno-mrežnim težištima grada i pripadajućih naselja, tako da se obezbijedila policentričnost i ravnomjernost regionalnog i ekonomskog razvoja.

Osnovni vid transporta putnika i roba, na teritoriji Prijestonice Cetinje je drumski saobraćaj i kao takav ima veliki značaj u otvaranju i unapredavanju područja. Putna mreža predstavlja osnov privrednog i socijalnog života stanovništva. Putna mreža zadovoljavajućeg kvaliteta je uslov za korišcenje teritorije i njenih resursa. Izgradnju novih puteva potrebno je raditi na koridorima postojećih puteva, uz poboljšanje geometrijskih i eksplotacionih karakteristika, čime se podiže nivo usluge puteva, a pri tom se štiti prostor od trasiranja novih koridora. Putnu mrežu Prijestonice čine 32 km magistralnih puteva, 87 km regionalnih puteva i oko 337 km lokalnih puteva.

Lokalni putevi čine najveći dio putne mreže Prijestonice i veći dio njih su asfaltirani. Prijestonica Cetinje je povezana magistralnim i nizom regionalnih i lokalnih puteva na glavne saobraćajne tokove države. Postoje međutim još bezputni prostori i nepovezana sela. Magistralni tok nije doprinio očekivano povezivanje Prijestonice (Cetinje – Rijeka Crnojevića), naprotiv prijezersko područje danas je izolovanije. Najudaljenije područje Prijestonice nalazi se na dvočasovnoj distanci od Cetinja, a Cetinje na polučasovnoj od Podgorice i Budve. Aerodromi Golubovci i Tivat udaljeni su 40 km, odnosno 58 km, dok je udaljenost od Luke Bar 65 km, a Luke Kotor 42 km.

Prijestonica Cetinje je preko jadranskog puta uključena na vitalne saobraćajne tokove Crne Gore i regiona. Takođe, Prijestonica Cetinje je povezana magistralnim putem na centralna područja sjevernog i primorskog regionalnog sistema (Podgorica i Budva), kao i nizom regionalnih puteva sa Kotorom, Nikšićem, Danilovgradom i Virpazarom (preko Rijeke Crnojevića).

Mreža saobraćajnica u Prijestonici nije se razvijala u skladu sa razvojem saobraćaja. Takođe njen održavanje decenijama nije bilo u skladu sa obimom saobraćaja koji prima. Uz značajan porast motorizacije, neblagovremene i neadekvatne mjere regulisanja saobraćaja i nedostatak cjelovitog tretiranja saobraćajnog sistema grada, sve je to rezultiralo brojnim negativnim posljedicama i dovelo do značajnog opadanja nivoa saobraćajne usluge i bezbjednosti svih učesnika u saobraćaju u Prijestonici.

Problem u gradskom saobraćaju predstavljaju parking mesta (1.100 parking mesta na cca 7.000 registrovanih motornih vozila).

Prijestonica sa svojom površinom od preko 910 km² zahtijeva postojanje razgranatog lokalnog saobraćaja. Za područje Cetinja van užeg centra, drumski saobraćaj ima posebnu važnost i predstavlja jedan od najvažnijih faktora zadržavanja stanovništva na ruralnom području. Rješavanje adekvatne povezanosti centra Prijestonice sa ostalim područjima je jedan od bitnih uslova daljeg privrednog razvoja Cetinja.

Planirana žičara Cetinje - Ivanova korita – Kuk - Dub obezbijediće nepristupačne terene Nacionalnog parka „Lovcen“ dostupnim, kako sa morske obale tj. iz Duba odnosno Kotora i Tivta tako i iz Cetinja, čime će se ovaj prostor valorizovati i postati atraktivan za turiste i istraživače prirode. Time će se postići bolja turistička iskorišćenost Nacionalnog parka i posješiti investiciona aktivnost na prostoru Prijestonice Cetinje. Trase žicare moraju biti isprojektovane tako da su

bezbjedne, da panorama u svakom pogledu impresionira posjetioca i da opravda predloženo rješenje i kompletну investiciju.

Planira se aktiviranje plovne veze: Skadarsko jezero - rijeka Bojana, sistem Porto Milena -kanal (južno od solane)-rijeka Bojana, kako bi se revitalizovao jezerski saobraćaj. Ulogu ključnih objekata jezerskog saobraćaja predstavljaće postojeća pristaništa Lipovik, Virpazar i Ckla, sa odgovarajućom opremom i potrebnim servisima.

Pristanišne obale u ovim mjestima treba rekonstruisati.

Za pristajanje većih plovnih objekata i lađa planiraju se kaskadne pristanišne obale, od kojih poseban značaj na prostoru Prijestonice imaju slijedeće: Lipovik, kod Rijeke Crnojevića, sa kamenom obalom dužine 15 m i dubinom uz obalu 2,3 - 2,7 m i Žabljak Crnojevića, u okviru zidina srednjevjekovnog grada-tvrđave, za ekskluzivne turističke sadržaje naselja, uz obavezu apsolutne zaštite bedema;

Izgradnja puta Rijeka Crnojevica - Dodoši - Golubovci (veza sa Jadranskom magistralom) može biti dodatni stimulans razvoja područja, kroz oblik tranzitnog turizam koji bi mogao da aktivira jezerski saobraćaj.

Kvalitet vazduha

Obezbjedivanje kvaliteta vazduha kroz smanjenje i prevenciju industrijskog i drugih vrsta zagadenja, uz povećanja šumskih površina značajnih za stvaranje novih količina vazduha, predstavlja prioritet djelovanja u upravljanju ovim prirodnim resursima.

Emisija zagađujućih materija u atmosferu iz stacionarnih izvora u Prijestonici je u posljednje vrijeme neznatna, zahvaljujući nepovoljnoj privrednoj situaciji, a ne mjerama za zaštitu kvaliteta vazduha. Na osnovu podataka dobijenih ispitivanjem uzoraka vazduha mogu se prepoznati pojave periodičnog povećanja dima i čađi, uslijed grijanja na čvrsta goriva tokom grejne sezone i povećanje koncentracije zagađujućih materija kao posljedice povećanja obima saobraćaja. Značajan negativan uticaj na kvalitet vazduha u Prijestonici Cetinje predstavljala je „deponija“ Vrtijeljka, koja se nalazila u neposrednoj blizini grada, kao i „divlja“ odlagališta na periferiji grada i duž saobraćajnica. Ipak vazduh na teritoriji Prijestonice Cetinje je zadovoljavajućeg kvaliteta.

Vodovodni sistem

Gradski vodovodni sistem snabdijeva vodom populaciju od oko 15000 stanovnika i trenutni kapacitet sistema iznosi oko 150 l/sec. Do gradskih distribucionih rezervoara se dovodi voda sa izvora „Podgorska vrela“, „Uganjska vrela“ i „Obzovica“. Režim korišćenja ovih izvorišta u sistemu zavisi od promjene njihove sezonske izdašnosti. „Podgorska vrela“ su jedino izvorište upotrebljivo tokom čitave godine, za razliku od „Uganjskih vrela“ i „Obzovice“, koja su najviše aktivna u kišnom zimskom periodu. Izvorište „Podgorska vrela“ je glavno izvorište u sistemu.

Proizvedena voda, doprema se do prekidne komore Lašor, gdje se njen tretman, odnosno dezinfikovanje gasnim hlorom uz primjenu savremene automatske hlorne stanice a zatim dalje do gradskih distributivnih rezervoara, odakle se vrši njena distribucija do krajnjih potrošača. Distributivna mreža se sastoji od cjevovoda različitih materijala i prečnika.

Kada je u pitanju kvalitet vode, fizičko-hemijska i mikrobiološka ispitivanja sirove vode (vode na izvorištu), vrše se 4 puta u toku godine i ista sprovodi akreditovana ustanova Institut za javno

zdravlje Podgorica. Sva ispitivanja u toku 2016. godine, sprovedena od strane navedene institucije, pokazala su da sirova voda odgovara važećim propisima.

Fizičko-hemijska i mikrobiološka ispitivanja vode za piće (hlorisane) vrše se dva puta mjesечно a sprovode se takođe od strane Instituta za javno zdravlje Podgorica. Sva ispitivanja vezana za naprijed navedeno, pokazala su da voda za piće (hlorisana) odgovara važećim propisima.

Postojeći distributivni sistem je dosta komotno projektovan i sastoji se od cjevovoda prečnika od 80 mm do 350 mm. U sistemu postoji i određen broj malih cjevovoda koji ne zadovoljavaju potrebe potrošača. Procijenjeni procenat gubitka vode na vodovodnom sistemu Cetinja, uključujući administrativne i tehničke gubitke, je više od 80%.

Obrazovanje

Obrazovanje je jedna od najznačajnih oblasti društvene djelatnosti koja direktno utiče na ukupan razvoj društva.

Na teritoriji Prijestonice Cetinje predškolsko vaspitanje djece organizованo je u okviru 3 objekta JPU „Zagorka Ivanović“. Prostorni kapaciteti vrtića u odnosu na broj djece su zadovoljavajući. Uslovi za boravak djece su zadovoljavajući, higijena na nivou, grijanje se dopunjava iz sopstvenih sredstava, a prevencija i zaštita zdravlja je konstantna.

Na teritoriji nalazi se 5 osnovnih škola i tri srednje škole. Prostorni raspored je takav da su dvije u gradskom području i to: OŠ „Lovćenski partizanski odred“ i OŠ „Njegoš“, a dvije u ruralnom području: OŠ „Šunjo Pešikan“ i OŠ „Boro Vukmirović“. Takođe, po fakultativnom izboru postoji i Osnovna muzička škola „Savo Popović“ u gradskom području. Srednje škole su: JU Gimnazija, JU Srednja stručna škola i srednja likovna škola „Petar Lubarda“.

Visoko obrazovanje se izvodi u okviru: Muzičke akademije, Fakulteta likovnih umjetnosti, Fakulteta dramskih umjetnosti i Fakulteta za pomorstvo (smjer pomorski menadžment).

Neformalno obrazovanje (NFO) i permanentno obrazovanje odraslih: ciljne grupe za uključivanje i sistem NFO su osobe bez osnovnog obrazovanja ili osnovnih znanja i vještina za zapošljavanje, uključujući pismenost, osobe koja ne posjeduju znanje i vještine za prvo zanimanje, nezaposlena lica, tehnološki viškovi, zaposleni, preduzetnici (lica koja su započela privatni biznis), lica sa posebnim potrebama, Romi, lica sa invaliditetom, žene, seosko stanovništvo, građani.

Djelu sa posebnim potrebama je potrebno u što vecem broju uključiti u program redovnog školovanja i dati im neophodno mjesto. Planira se da se obezbjede uslovi za doživotno obrazovanje i učenje građana kroz podršku, osnivanje i finasiranje institucija koje sa bave obrazovanjem i obukom, i povećanjem obrazovne ponude uz uključenje NVO i privatnog sektora.

JU Dom učenika i studenata je jedina ustanova u oblasti učeničkog i studentskog standarda na Cetinju. Dom raspolaže sa: 33 sobe za smještaj učenika i studenata, kuhinjom i restoranom, prostorijom za društvene aktivnosti, administrativne prostorije i pomoćne prostorije. Prostor za smještaj je urađen po visokim standardima za ovu kategoriju ustanova.

Zdravstveni sistem

U Prijestonici Cetinje, postoje dvije zdravstvene ustanove JZU „Dom Zdravlja“ i JZU Opšta bolnica „Danilo I“. U okviru prostornih kapaciteta JZU „Dom Zdravlja“ nalazi se i služba hitne pomoći.

Takođe, u Prijestonici Cetinje postoji jedna državna i šest privatnih apoteka. JZU „Dom Zdravlja“ pruža primarne zdravstvene usluge, dok JZU Opšta bolnica „Danilo I“ pruža sekundarnu zdravstvenu zaštitu.

U cilju podizanja usluga na viši nivo, neophodna je nabavka adekvatne medicinske opreme. Naime, u JZU „Dom Zdravlja“ veliki broj medicinske opreme je zastario, a u ambulantama koje se nalaze na seoskom području većina opreme nedostaje. Pored nabavke medicinske opreme, neophodna je i sanacija zgrade JZU „Dom Zdravlja“.

Sport

Prijestonica Cetinje posjeduje veliki broj sportskih objekata, a praktična primjena pojedinih sportskih objekata nije na zavidnom nivou.

Sportskim objektima koji su u vlasništvu Prijestonice Cetinje gaziđuje d.o.o. Sportski centar Cetinje, u čijem su sastavu: gradski stadion i pomoći stadion, poligon malih sportova, sportski centar (u okviru koga se nalaze: glavna sportska dvorana, tri manje-namjenske dvorane, teretane, bilijar sala) i teniski teren. Sportski centar je u stanju pune funkcionalnosti i u njemu se odvijaju treninzi i takmičenja sportskih klubova iz Cetinja i treninzi reprezentacija koje svoje pripreme obavljaju na Cetinju. Gradski stadion i pomoći stadion su u dosta lošem stanju i potrebna je njihova rekonstrukcija. Postoje sportske organizacije, sportski savezi i sportski društva.

Elektroenergetski sistem

Snabdijevanje električnom energijom cetinjskog konzuma uslovljeno je kvalitetom i kapacitetom ukupnog energetskog sistema Crne Gore. Elektroenergetsko snabdijevanje se odvija preko jednog dalekovoda 110kV, sa izvorne napojne trafostanice 400/110 kV Podgorica 2, te povratne veze dalekovodom 110 kV trafostanice Budva, koji prolazi kroz izrazito nepristupačan teren, posebno u zimskim uslovima. Što se tiče proizvodnih elektroenergetskih kapaciteta na teritoriji Prijestonice Cetinje, malo se iskorišćavaju zbog ograničenog raspoloživog hidropotencijala. Trenutno su u funkciji samo dvije male lokalne HE „Podgor“ instalise snage 400 kVA koja se koristi za pomoćno (sigurnosno) napajanje pumpi na vodozahvatu i HE „Rijeka Crnojevića“ u samoj Rijeci Crnojevića, instalise snage 600 kVA koja koristi vode istoimene rijeke. Temelj elektroenergetskog sistema Prijestonice predstavlja mreža dalekovoda 110kV, 35kV i 10kV sa pripadajućim trafostanicama 110/35kV; 35/10kV i 10/04kV.

Uticaj elektromagnetskog zračenja na životnu sredinu

Izvor elektromagnetskog zračenja na teritoriji Prijestonice Cetinje predstavljaju:

- bazne stanice operatera mobilne telefonije sa mobilnim telefonima,
- sistem radio- stanica

Razvoj elektronskih uređaja i opreme dovodi da ljudi žive i funkcionišu u sredini u kojoj je elektromagnetna interferencija sve izraženija. Nejonizujući izvori radijacije: bazne stanice, TV uređaju, radio-uređaji, vidljiva svjetlost, ultraljubičasta i infracrvena svjetlost, mikrotalasna, električna i magnetna polja.

Jonizujući izvore: X–zračenje i zračenje radioaktivnih materija. Sa namjerom da se elektromagnetna interferencija kontroliše i svede na najmanju moguću mjeru u svijetu je donijet veliki broj standarda koji treba da reguliše ovu oblast.

Povećana koncentracija elektromagnetne energije na ljudima izaziva efekte koji se grubo mogu klasifikovati u dvije osnovne kategorije: topotni efekti i stimulativni efekti.

ZAŠTIĆENA PRIRODNA DOBRA

Prostor Prijestonice Cetinje je vrlo bogat biljnim svijetom. Od oko 3.400 vrsta vaskularne flore Crne Gore na ovom prostoru je zastupljeno više od 1.300 vrsta. Neke vrste su široko rasprostranjene sa velikim brojem endemičnih, reliktnih i rijetkih vrsta biljaka koje su od posebnog nacionalnog kao i međunarodnog značaja (neke od njih su: lovćenski zvončić kao rijetka endemična vrsta čije je stanište na padinama Lovćena, orhideja koja je obuhvaćena Emerald mrežom i Natura 2000, čije je stanište prostor vlažnih livada u blizini Ljetnje pozornice i dr.). Zastupljen je i veliki broj ljekovitih i medonosnih vrsta biljaka što daje dobru osnovu za razvoj farmaceutske industrije i pčelarstva.

Nacionalni parkovi takođe predstavljaju dio prirodnog bogatstva svake zemlje. U njima se na jednom području, u definisanim granicama, nalazi veliki broj različitih prirodnih resursa, koji su pod posebnim režimom zaštite, održavanja i korišćenja. U tom pogledu, zaslužuju posebnu pažnju, s obzirom na njihovu ekološku i turističku atraktivnost, ali zahtijevaju i specijalne uslove održivosti koje treba ispoštovati kod biljnih, zemljišnih, vodnih, mineralnih i drugih resursa.

Nacionalno zaštićena prirodna dobra

Postojeća zaštićena prirodna dobra su:

- NP „Lovćen”, status nacionalnog parka ima, na osnovu zakona, od 1952. godine;
- NP „Skadarsko jezero”, status nacionalnog parka ima, na osnovu zakona, od 1983. godine;

Skadarsko jezero

SP „Lipska pećina” na Listi zaštićenih prirodnih dobara Crne Gore kategorizovana kao Spomenik prirode.

Lipska pećina

SP „Jama Duboki Do”, Njeguši, na Listi zaštićenih prirodnih dobara Crne Gore kategorizovana kao Spomenik prirode.

SP Park „13 Jul”, na Listi zaštićenih prirodnih dobara Crne Gore kategorizovana kao Spomenik prirode.

Park „13. Jul“

SP „Njegošev park”, na Listi zaštićenih prirodnih dobara Crne Gore kategorizovana kao Spomenik prirode.

Njegošev park

Planirana zaštićena prirodna dobra:

Prostorno urbanističkim planom Prijestonice nijesu eksplisitno prepoznata područja za planiranu zaštitu. Međutim, sagledavajući UN i EU obaveze, kao i strateško opredjeljenje države za postizanje 10% zaštićene teritorije, prepoznata je potreba da se za zaštitu predlože: područje bukovih šuma na Obzovici i šuma sa potokom „Borovik. Za sada, za ova područja nije urađena stručna podloga - Studija zaštite, u skladu sa odredbama Zakona o zaštiti prirode, niti je isto stavljen pod zaštitu a time nije ni određen njegov upravljač.

Borovik

Stanje u upravljanju zaštićenim prirodnim dobrima

Nacionalnim parkovima na teritoriji Prijestonice Cetinje upravljavaju “Nacionalni parkovi Crne Gore”, A.D. U Prijestonici Cetinje određen je upravljač za zaštićeno prirodno dobro “Lipska pećina” i donijet Menadžment plan, dok za ostala zaštićena prirodna dobra u kategoriji “spomenik prirode” koja je u nadležnosti lokalne samouprave, upravljač nije određen pa se zbog toga nijesu ni donijeli planovi upravljanja za ta zaštićena prirodna dobra.

Najznačajnije zelene površine grada su „Njegošev“ park i park „13. jul“. Ova dva parka, zajedno sa Vladičinom baštom, Ljetnom pozornicom, starim stadionom i padinama Orlovog krša, predstavljaju neodvojivi segment zatećenih spomeničkih i ambijentalnih vrijednosti i integralni dio istorijskog jezgra Prijestonice.

Njegošev park i park „13. jul“ zaštićeni su 1968. godine Rješenjem o zaštiti objekata prirode, kao hortikulturni objekti. U skladu sa važećim kategorijama prirodnih dobara danas se vode kao spomenici prirode. Pored estetske vrijednosti imaju i kulturnu funkciju.

Speleološki sistemi

Zahvaljujući svojim prirodnim geografskim i klimatskim karakteristikama, područje Prijestonice Cetinje ima velike mogućnosti za razvoj speleoloških sistema. Područje Cetinske subregije karakteriše bogatstvo kraškim fenomenima, kao što su škape, vrtače, uvale, kraška polja, jame i posebno pećine. Kao prirodni spomenici na teritoriji Prijestonice Cetinje izdvojeni su speleološki sistemi Cetinske, Lipske i Obodske pećine, kao i jama Duboki do u Njegušima, čija zaštita podrazumijeva i adekvatno uređivanje za pristup i posjete turista. Po bogatstvu pećinskih ukrasa posebno su interesantne Cetinska i Lipska pećina kao i jama Duboki do. Osim njih postoji još nekoliko pećina: Lašorska, Strugarska, Obodska i Koronjina poznata kao arheološki lokalitet. Pored jame Duboki do na Njegušima, na Lovčenu postoji više njih od kojih su 7-8 speleološki istražene. Da bi se proširila turistička ponuda Cetinja planira se adaptacija Cetinske pećine. Urađen je petogodišnji Plan upravljanja Lipskom pećinom. Plan je usvojen i zaštićeno prirodno dobro „Lipska pećina“ se dalo na upravljanje i korišćenje putem privatnog javnog partnerstva Turističkom preduzeću „Lipska pećina“ d.o.o.

OTPADNE VODE

Vrste i karakteristike otpadnih voda

Otpadne vode po svom porijeklu dijelimo u četiri kategorije:

- sanitарне (fekalne)
- industrijske
- atmosferske
- infiltracione

Sanitarne (fekalne) otpadne vode nastaju na sanitarnim čvorovima stambenih, javnih, industrijskih i drugih objekata gdje žive i rade ljudi.

Industrijske otpadne vode nastaju u fabrikama i industrijskim pogonima nakon upotrebe vode u procesu proizvodnje, kao i prilikom pranja aparata, uređaja i dr. Danas postoji veliki broj po karakteru različitih industrijskih otpadnih voda, koja se dijele na niz podtipova u zavisnosti od tehnologije proizvodnje. Ove vode mogu biti i uslovno čiste, kada se ispuštaju direktno u recipijent ili atmosfersku kanalizaciju. Količna i kvalitet otpadnih voda industrije zavisni su od tehnološkog procesa proizvodnje i mijenjaju se tokom dana, što je manje izraženo kod sanitarnih voda.

Atmosferske otpadne vode se formiraju kao površinski oticaj od padavina i otopljenog snijega sa urbanog područja. U ove vode se ubrajaju i otpadne vode od pranja uličnih površina, trotoara i dr. Količina i kvalitet ovih voda zavisi od inteziteta i učestalosti padavina, od načina održavanja komunalne higijene, od broja i inteziteta motornog saobraćaja, vrste površinske obrade terena i saobraćajnih površina, zagađenje atmosfere, od klimatskih uslova i sl. Po ukupnoj bakteriološkoj zagađenosti, atmosferske vode su slične sanitarnim. Međutim, atmosferske vode sa industrijskih površina nose značajne količine bakra, olova i arsena, sa asfaltnih površina naftne produkte, što izuzetno ugrožava sanitarni režim recipijenta. Nažalost, praksa je da se ove vode ne prečišćavaju jer se smatraju uslovno čistim što ponekad nije tako.

Infiltracione vode su podzemne vode koje dotiču u kanalizacionu mrežu preko cijevnih spojeva, drenažnih sistema i sl. Po svom kvalitetu su najčistije, međutim, u većim količinama, kad razblaže sanitarne vode, mogu da poremete biološko prečišćavanje na postrojenjima.

Otpadne vode iz Prijestonice

Kanalizaciona mreža je urađena u gradskom dijelu i u nekim djelovima urbanih prigradskih nasela. Prečišćavanje otpadnih i fekalnih voda nije riješeno pa se otpadne vode ispuštaju u recipijent - Ponor bez prethodnog tretmana. Neprečišćenje vode utiču na smanjenje kiseonika u vodi pojavu štetnih algi i povećanje broja bakterija što doprinosi potencijalnom izvoru zaraze. Otpadne vode neprečišćene nose i toksine koji utiču na zagađenje zemljišta.

Preko Ponora evakuju se fekalne i atmosferske vode iz kanalizacionog sistema kao i atmosferske vode uopšte. Urbanizacija, neodržavanje Ponora, odnosno smanjenje njegovog kapaciteta dovelo je

do toga da nije dovoljnog kapaciteta za evakuisanje navedenih voda. Ukazuje se potreba da se otpadne i atmosferske vode evakuišu iz Cetinjskog polja, koje je sa svih strana omeđeno uzvišenjima, izgradnjom hidrotehnickog tunela. U toku je izrada projektne dokumentacije za gradnju PPOV Cetinja, lokacija planirana za izgradnju postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda nalazi se u Dobrskom selu, a do njega bi se otpadne vode vodile kroz hidrotehnički tunel Belveder, zajedno sa atmosferskim vodama.

Kanal ka Ponoru

Realizacijom navedenog Projekta Prijestonica će unaprijediti komunalnu infrastrukturu, čime će se smanjiti vjerovatnoća plavljenja, smanjenje zagađenje podzemnih voda, kao i značajno unaprijediti uslovi za život građanja i predstavljaje korak naprijed u očuvanju životne sredine.

KOMUNALNI OTPAD

Komunalni otpad sakupljen na teritoriji Prijestonice odlagao se na lokaciji "Vrtijeljka" koja je 6 km udaljena od središta Prijestonice. Odlagalište "Vrtijeljka" se nalazi u blizini brda Vrtijeljka, udaljenog od Cetinja 5,7 km, u blizini magistralnog puta Cetinje-Budva. Isto je korišteno za odlaganje čvrstog otpada od 1987. godine. Morfologija lokacije odlagališta "Vrtijeljka" je tipična kraška sa karakterističnim krajolikom kao što su vrtače, depresije i grebeni.

Prijestonica Cetinje je Državnim planom upravljanja otpadom za period 2015.-2020. godina i Lokalnim planom upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom, upućena da komunalni otpad koji je stvoren na njenoj teritoriji odlaže na sanitarnu deponiju "Livade" u Podgorici.

Neuređena odlagališta

Obaveza sanacije nesanitarnog odlagališta otpada "Vrtijeljka" u 2017. godini, proistiće iz odredbi Državnog plana za upravljanje otpadom za period 2015-2020. godine i Lokalnog plana upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom Prijestonice Cetinje.

Identifikovana su 23 neuređena odlagališta sa količinama manjim od 100 m³ i saniraće se na način što će se otpad izmjestiti ili će se prekriti inertnim materijalom.

Sanacija neuredenih odlagališta

Shodno važećim planskim dokumentima, evidentirana neuređena odlagališta mogu se sanirati na tri načina u zavisnosti od količine otpada koji se na njima nalazi:

- izmještanjem deponija - ukoliko se radi o veoma malim deponijama i ukoliko se one nalaze u relativnoj blizini neke sanitарne deponije;
- djelimičnom sanacijom deponija - podrazumijeva kompletno izolovanje i gornjih i donjih slojeva deponije u slučajevima kada je nivo podzemnih voda nizak;
- potpunom sanacijom deponije – podrazumijeva kompletno izolovanje i gornjih i donjih slojeva deponije u slučajevima kada je nivo podzemnih voda visok.

Reciklažno dvorište

Lokalni plan upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom predviđa izgradnju reciklažnog dvorišta koje predstavlja mjesto za odvojeno odlaganje raznih vrsta opasnog i neopasnog otpada koji nastaje u domaćinstvima. Reciklažno dvorište namijenjeno je isključivo građanima, i u njega se ne prima otpad od pravnih lica. U reciklažnim dvorištima razvrstavaju se i privremeno skladište posebne vrste otpada koje se mogu ponovno upotrijebiti u proizvodnim procesima.

Lokacija namijenjena izgradnji reciklažnog dvorišta se nalazi u zahvatu Detaljnog urbanističkog plana "Humci", koja je po namjeni predviđena kao površine za obradu, sanaciju i skladištenje otpada. Zahvata djelove dvije urbanističke parcele, ukupne površine 1390m².

Prilikom izbora mikrolokacije, naročito je važno da reciklažno dvorište bude smješteno tako da građani mogu što jednostavnije doći do njega (uz saobraćajnicu).

Sprječavanje nastajanja ili smanjenje količine otpada i negativnih uticaja na životnu sredinu u praksi se vrlo teško postiže, ali tome svakako treba težiti u organizovanju sistema upravljanja otpadom na teritoriji Prijestonice. Prioritet svakog sistema upravljanja otpadom je da spriječi ili smanji nastanak otpada. Jednostavno rečeno, najbolji je onaj otpad koji se uopšte ne proizvede. Korišćenjem pogodnih načina proizvodnje i obrade i ekološkim savjesnim ponašanjem potrošača mogu se smanjiti količine i štetnost otpada koji bi se trebao odstraniti ili preraditi.

BUKA

Zakon o zaštiti od buke u životnoj sredini utvrđuje mjere za suzbijanje štetnog dejstva buke na zdravlje ljudi, s tim što se odredbe ovog zakona ne odnose na buku na: radnom mjestu, u stanovima, prevoznim sredstvima i buku koja je posljedica vojnih aktivnosti ili otklanjanja posljedica elementarnih nepogoda.

Svaki zvuk iznad granične vrijednosti koja se utvrđuje posebnim propisom, s obzirom na vrijeme i mjesto nastanka u sredini u kojoj se boravi, utiče na zdravlje ljudi. Zaštita od buke obuhvata mjere koje se preduzimaju u cilju: sprječavanja ili smanjivanja štetnih uticaja buke na zdravlje ljudi i životnu sredinu, utvrđivanja nivoa izloženosti buci u životnoj sredini na osnovu domaćih i međunarodno prihvaćenih standarda, prikupljanja podataka o nivou buke u životnoj sredini i obezbjeđivanja njihove dostupnosti javnosti i postizanja i očuvanja zadovoljavajućeg nivoa buke u životnoj sredini. Organi lokalne uprave dužni su da sprovode zaštitu od buke. Donesena je odluka o akustičkom zoniranju sa kartom buke u Prijestonici. Nadzor nad sprovođenjem ovog zakona i Odluke sprovodi nadležni organ lokalne uprave, u odnosu na objekte i djelatnosti za koje odobrenje za rad izdaju organi lokalne uprave. Zakonom je propisano da poslove inspekcijskog nadzora organ lokalne uprave nadležan za poslove komunalne policije, preko komunalnog inspektora.

AKCIONI PLAN ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE

Država Crna Gora obezbjeđuje mehanizme praćenja stanja životne sredine. Monitoring se sprovodi sistematskim ispitivanjem ispitivanjem i ocjenjivanjem indikatora stanja segmenata životne sredine. Vlada Crne Gore donosi program monitoringa za period od jedne godine i isti sadrži programe monitoringa. Finansijska sredstva se obezbjeđuju iz Državnog budžeta.

Jedinice lokalne samouprave mogu organizovati monitoring životne sredine na svojoj teritoriji, obezbjeđujući sopstvena finansijska sredstva za realizaciju istog.

Programa monitoringa segmenata životne sredine na godišnjem nivou nije rađen za Prijestonicu Cetinje, a glavni razlog je bio nepovoljan finansijski ambijent o potrebi realizacije jednog takvog programa. Shodno Zakonu pravna lica i preduzetnici koji su korisnici postrojenja koja zagađuje životnu sredinu, u obavezi su da sprovedu monitoring emisija i drugih izvora zagađenja. Praćenja stanja životne sredine smatra i definisane informacije o stanju životne sredine, zasnovane na monitoringu pojedinih segmenata, kao i na podacima o ostvarenim ciljevima iz različitih dokumenata.

EKOLOŠKI PROBLEMI

Na području Prijestinice Cetinje uočeni su sledeći ekološki problemi:

- Nepostojanje studija zaštite za dva gradska parka „13. Jul“ i Njegošev park;
- Nizak nivo svjeti kod građana po pitanju odlaganja otpada, što ima za posledicu neadekvatno odlaganje šuta, pepela, animalnog otpada i baštenskog otpada;
- Problem neadekvatne komunalne infrastrukture, naročito feklane i atmosferske kanalizacije odnosno postojanje velikog broja septičkih jama;
- Neuređena odlagališta otpada;
- Nepostojanje reciklažnog dvorišta;
- Nepostojanje azila za zbrinjavanje napuštenih životinja;
- Problem devastacije zelenih površina i nepostojanje adekvatnog mobilijara;
- Loše održavanje stambenih objekata;
- Nepostojanje biciklističkih staza;
- Neuređenost školskih dvorišta i sl.

AKCIONI PLAN – PLAN MJERA I AKTIVNOSTI KOJE TREBA PREDUZETI NA ZAŠTITI ŽIVOTNE SREDINE ZA PERIOD 2017-2021. GODINE

Imajući u vidu stanje životne sredine, ovim Akcionim planom su locirani problemi i utvrđene mjere i aktivnosti koje u narednom 4-oro godišnjem periodu treba sprovesti u cilju zaštite i ostvarenja vizije koja je predložena da bude dugoročna ideja vodilja za sve aktere koji su uključeni u zaštitu životne sredine:

1. Izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda sa teritorije Prijestonice

Lokacija za navedeno postrojenje definisana je PUP-om Prijestonice Cetinje. Urađen je Projektni zadatak od strane Prijestonice u saradnji sa Ministarstvom održivog razvoja i turizma.

Nosilac aktivnosti: Prijestonica Cetinje

Izvor finansiranja: Kreditno zaduženje, donatori fondovi

Rok: 2020. godina

2. Poboljšanje snadbjevanja pijaćom vodom na teritoriji Prijestonice Cetinje

Sa povećanom urbanizacijom povećava se potrošnja vode posebno u ljetnjim mjesecima. Potrebno je unaprijediti i tehnički poboljšati postojeću infrastrukturu kako bi se obezbjedilo kontinuirano vodosnabdijevanje pijaćom vodom.

Nosilac aktivnosti: Prijestonica Cetinje i D.O.O. „Vodovod i kanalizacija” Cetinje

Izvor finasiranj: Prijestonica, D.O.O. „Vodovod i kanalizacija” Cetinje, donacije

Rok: Kontinuirano

3. Izrada Stručnih podloga – studija zaštite za dva gradska parka Njegošev park i park „13. Jul”, Borovik i borovički potok, bukove šume na Obzovici, Jama Duboki do.

Zakonom o zaštiti prirode i Lokalnim akcionim planom biodiverziteta Prijestonice Cetinje predviđene su izrade gore navedenih studija.

Nosilac aktivnosti: Prijestonica Cetinje – Sekretarijat za održivi razvoj i infrastrukturu

Izvor finasiranj: Budžet Prijestonice i donacije

Rok: Izrada studija za dva gradska parka Njegošev park i park „13. Jul” – 2017. godina;

Izrada studija za Borovik i borovički potok – 2018. – 2020. godine;

Izrada studija za bukove šume na Obzovici – 2018. – 2020. godine;

Izrada studija za jamu Duboki do – 2018. godina;

4. Sanacija neuređenog odlagališta Vrtijeljka

Potreba sanacije nesanitarnog odlagališta Vrtijeljka proistiće iz odredbi Državnog plana upravljanja otpadom za period 2015.-2020. godine i Lokalnim planom upravljanja komunalim i neopasnim građevinskim otpadom za period 2016.-2020. godine.

Nosilac aktivnosti: Prijestonica, Direkcija javnih radova, Ministarstvo održivog razvoja i turizma

Izvor finansiranja: Donacije

Rok: 2017.-2018.

5. Uklanjanje manjih neuređenih odlagališta otpada procjenjene vrijednosti do 100 m³

Na teritoriji Prijestonice evidentiran je veliki broj nelegalnih odlagališta smeća (na kojima se odlaže komunalni otpad, automobilske gume, kabasti, građevinski, animalni otpad i sl.) i neophodna je njihova sanacija kako bi se osiguralo mimiziranje uticaja na životnu sredinu budući da je svako neuređeno odlagalište specifično u odnosu na svoju lokaciju, količinu otpada i opasne karakteristike istog.

Nosilac aktivnosti: D.O.O. „Komunalno“ Cetinje i Prijestonica

Izvor finansiranja: Budžet Prijestonice

Rok: 2018.-2020. godine

6. Izgradnja reciklažnog dvorišta

Reciklažno dvorište predstavlja mjesto za odvojeno odlaganje raznih vrsta opasnog i neopasnog otpada koji nastaje u domaćinstvima. U reciklažnim razvrstavaju se i privremeno skladište posebne vrste otpada koji se mogu ponovo upotrijebiti u proizvodnim procesima.

Nosilac aktivnosti: Prijestonica

Izvor finansiranja: Budžet Prijestonice

Rok: 2017.-2018. godine

7. Povećanje broja kontejnera za selektivno sakupljanje otpada

U cilju sistema odvojenog sakupljanja, a shodno Planu upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom neophodna je nabavka nedostajuće opreme (kontejnera, posuda, kanti i sl.)

Nosilac aktivnosti: Prijestonica

Izvor finansiranja: Budžet Prijestonice, Ministarstvo održivog razvoja i turizma i donacije

Rok: Kontinuirano

8. Zbrinjavanje napuštenih životinja

Obaveza lokalne samouprave shodno Zakonu o zaštiti i dobrobiti životinja je obezbeđivanje odgovarajućih uslova za zbrinjavanje napuštenih životinja (kućne ljubimce).

Nosilac aktivnosti:Prijestonica

Izvor finansiranja: Budžet Prijestonice, donacije

Rok: Kontinuirano

9. Jačanje kapaciteta lokalne uprave u cilju usklađivanja nacionalne legislative sa pravnim tekovinama EU

Za sprovođenje važeće zakonske regulative koja bi u potpunosti odgovorila na zahtjeve i obaveze (EIA, SEA, Zakon o otpadu, Zakon o buci, Zakon o vodama, Zakon o zaštiti prirode, Zakon o zaštiti životne sredine).

Nosilac aktivnosti:Prijestonica

Izvor finansiranja: Budžet Prijestonice

Rok: Kontinuirano

10. Poboljšanje saradnje Sekretarijata i privrednih društava Prijestonice u oblasti zaštite životne sredine

Potrebno je uspostaviti čvrću saradnju između nadležnih Sekretarijata i privrednih društava kako bi se ostvarilo kvalitetno upravljanje u oblasti životne sredine, uz poštovanje ekoloških principa i zakonitosti.

Nosilac aktivnosti:Prijestonica

Izvor finansiranja: Budžet Prijestonice

Rok: Kontinuirano

11. Poboljšanje saradnje sa drugim lokalnim samouprava u životne sredine a cilju očuvanja iste

Dobra saranja među lokalnim samoupravama u djelu razmjene iskustava i izrade zajedničkih projekata preduslov je za očuvanje prirodnih vrijednosti.

Nosilac aktivnosti:Prijestonica

Izvor finansiranja: Budžet Prijestonice

Rok: Kontinuirano

12. Edukacija stanovništva

Promjena načina ophođenja je jedan od značajnih uslova ostavlivanja održivog razvoja. Promjena načina ponašanja je direktno povezana sa prenosom informacija i širenjem znanja iz oblasti zaštite životne sredine kao i ostalih faktora koji utiču na formiranje ekološke svijesti i ekološke etike.

Nosilac aktivnosti: Prijestonica, obrazovne ustanove, NVO

Izvor finansiranja: Budžet Prijestonice, Ministarstvo prosvjete

Rok: Kontinuirano

13. Dezinfekcija, dezinfekcija i deratizacija područja Prijestonice, urbane cjeline Rijeke Crnojevića i Romskog naselja

Obavljaju se tretmani uništavanja komaraca, kako larvi tako i odraslih formi i glodara kao jednu od opštih mjera prevencije u cilju sprječavanja i suzbijanja zaraznih bolesti na teritoriji grada Cetinja.

Nosilac aktivnosti: Sekretarijat za održivi razvoj i infrastrukturu Prijestonice Cetinje

Izvor finansiranja: Budžet Prijestonice

Rok: Kontinuirano

14. Izrada plana ozelenjavanja i uređenja javnih zelenih površina Prijestonice Cetinje

Navedeni Plan treba da sadrži analizu postojećeg stanja, neophodne mjere za očuvanje postojećih javnih zelenih površina planirano horitukturno uređenje novih površina kao iznos sredstava za jednogodišnje održavanje.

Nosilac aktivnosti: Sekretarijat za održivi razvoj i infrastrukturu Prijestonice Cetinje

Izvor finansiranja: Budžet Prijestonice

Rok: 2018. godina

15. Anketiranje građana o pitanjima životne sredine

Anketiranjem građana na prvi način bi se dobili određeni pokazatelji po pitanju životne sredine na lokalnom nivou.

Nosilac aktivnosti: Sekretarijat za održivi razvoj i infrastrukturu Prijestonice Cetinje

Izvor finansiranja: Budžet Prijestonice

Rok: 2018.-2020. godine.

RAZVIJANJE SVIESTI STANOVNJIŠTVA O ZNAČAJU ŽIVOTNE SREDINE

Neophodno je povećanje saradnje kroz kontinuirano organizovanje okruglih stolova, programa razmjene i obuke, kako na lokalnom nivou tako i sa međuopštinskim ekspertima. Potrebno je formiranje čvrstih veza između scivilnog sektora i pojedinaca koji već rade na projektima iz ove oblasti.

Edukacija kadrova, posebno u pravcu razvijanja vještina komunikacije, posredovanja, kao i saradnja sa lokalnim stanovištvom i drugim sektorima privrede. Takođe je potrebno izdvojiti određena sredstva za edukaciju mladih preko finansiranja nevladinih organizacija. Inicijativa za zaštitu životne sredine mora da bude zajedničke kao i razvijanje svijesti i znanja građana a naročito djece i omladine o prirodnim bogastvima kroz otvaranje posjetilačkih centara, organizovanjke škola u prirodi, izleta, izradu komunikacione strategije i sl.

ZAKLJUČAK

Cilj izrade Lokalnog plana zaštite životne sredine Prijestonice Cetinje je da bude realan i dostižan u određenom vremenskom intervalu i u okviru za to određenog budžeta. Ovaj plan je usresređen na prioritete iz nadležnosti lokalne saoprave do 2021. godine što znači da se time ne ugrožava vizija dugoročnih ciljeva zajednice. Ta vizija će postati realnost izvršavanjem dostižnih, realnih i postepenih mjera koje su prikazane Planom.

Lokalni plan zaštite životne sredine naglašava vezu između kvaliteta života i ljudske dobrobiti u lokalnoj sredini. Ukazuje na značaj revitalizacije i rekultivacije degradiranog prostora, kao i na to da očuvana životna sredina može produkovati više ekonomskih investicija kroz privlačenje većeg broja posjetilaca.

Plan omogućava efikasniji izbor ciljeva u ograničenoj vremenskoj mjerljivosti uspjeha kroz identifikaciju jasnih ciljeva i zadataka.